

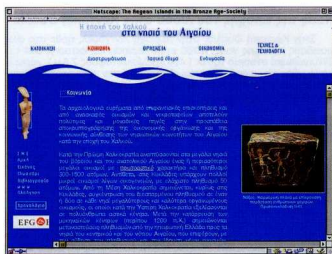
ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο

Ολοκληρώθηκε από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού το πρόγραμμα «Η Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο». Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επισκεφθούν τον κόμβο στη διεύθυνση <http://www.hellenic-history.gr/>.

Το έργο αυτό παρέχει τη δυνατότητα να διατρέξει κανείς την ελληνική ιστορία από την Εποχή του Λίθου έως και τη Σύγχρονη Ελλάδα. Η κεντρική ιδέα που ενέπνευσε τους δημιουργούς του προγράμματος ήταν η παρουσίαση της συνέχειας της ελληνικής ιστορίας διαμέσου των αιώνων, καθώς και η προβολή της συλλογικής πολιτισμικής ταυτότητας των Ελλήνων.

Προκειμένου να διευκολυνθούν οι μελετητές στη συλλογή των πληροφοριών, η ελληνική ιστορία χωρίστηκε σε δεκαπέντε ενότητες: 1) *Εποχή του Λίθου* (400.000/350.000-3200 π.Χ.), 2) *Εποχή του Χαλκού* (3200/3100-1050), 3) *Γεωμετρική Περίοδος* (10ος-8ος αι.), 4) *Αρχαϊκή* (8ος-6ος αι.), 5) *Κλασική* (5ος-4ος αι.), 6) *Ελληνιστική* (336-146 π.Χ.), 7) *Ρωμαϊκή* (146 π.Χ.-330 μ.Χ.), 8) *Πρώιμη Βυζαντινή* (324-610), 9) *Μέση Βυζαντινή* (610-1204), 10) *Υστερή Βυζαντινή* (1204-1453), 11) *Οθωμανική* (1453-1821), 12) *Συγκρότηση του Ελληνικού Κράτους* (1821-1897), 13) *Επέκταση του Ελληνικού Κράτους* (1897-1922), 14) *Ελλάδα του Μεσοπολέμου και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου* (1923-1945), 15) *Σύγχρονη Ελλάδα* (1945-2000).

Η παρουσίαση του υλικού γίνεται σε δύο γλώσσες, στα ελληνικά και στα αγγλικά. Οι υπεύθυνοι του ΙΜΕ έκαναν λόγο για την πρωτότυπη έρευνα που εκπόνησαν οι αρχαιολόγοι και οι ιστορικοί του Ιδρύματος, σε μια προσπάθεια να παρουσιάσουν στο κοινό τα πιο πρόσφατα πορίσματα της έρευνας σε κάθε τομέα.

Τα κείμενα συνοδεύονται πλήθους χαρτών, εικόνων, τρισδιάστατων αναπαραστάσεων (μοντέλων VRML), αλλά και γλωσσάρια με εξηγητικές αρχαιολογικών όρων, χρονολογία, εκπαιδευτικά παιχνίδια και παραπομπές σε άλλες ιστοσελίδες. Υπάρχει και ένας γενικός χάρτης του κόμβου, προκειμένου να διευκολυνθεί η «περιήγηση», η οποία είναι ιδιαίτερα ελκυστική, ακόμα και για εκείνους που δεν έχουν ειδικό ενδιαφέρον για τη μελέτη της ιστορίας.

Οι υπεύθυνοι του προγράμματος φιλοδοξούν να τη εμπλουτίσουν διαρκώς, έτσι ώστε οι υπάρχουσες ιστοσελίδες να συμπληρωθούν στο μέλλον με επιστημονικές εργασίες.

Συνολικά, για την εκπόνηση της «Ελληνικής Ιστορίας στο Διαδίκτυο», που ξεπερνά τα 10.000 ηλεκτρονικές σελίδες, εργάστηκαν περί τα πενήντα άτομα.

Α. Δ.

Εκδήλωση για τα κάστρα Πάρου και Κυκλάδων

Στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πολιτιστικού Συλλόγου «Αρχαίολογος» της Πάρου διοργανώθηκε στις 11 Νοεμβρίου του 2000, από το Ινστιτούτο Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων, εκδήλωση με θέμα τα κάστρα της Πάρου και των Κυκλάδων. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης παρουσιάστηκε το βιβλίο της κ. Μ. Αποστόλου «Μικροί οχυρωμένοι οικισμοί του Αιγαίου. Στα ίχνη της ιστορικής τους ταυτότητας», ενώ κεντρικούς της θέσεως υπήρξε η παρουσίαση της συμμετοχής του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ραδιοεπιφανειακού Cultural Corridors (Πανευρωπαϊκά Πολιτισμικά Διαδρόμους).

Το διακριτικό αυτό πρόγραμμα, που δρομολογήθηκε στο τέλος του 1999, αποσκοπεί στην αξιολόγηση των κατρών ως στοιχείων ενός δικτύου συνδεδεμένου με τις πανευρωπαϊκές πολιτιστικές διαδρομές, που δομούνται πάνω σε αρχαίους εμπορικούς δρόμους, και αποτελεί διερευνητική προκαταρκτική-πειραματική εφαρμογή για το πρόγραμμα-πλαίσιο Cultura 2000. Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού όσον αφορά στη σημασία των κατρών του Αιγαίου, που αποτελούν τον πυρήνα πολλών από τις σημερινές πολιτείες του. Ο αρχαιολογικός χαρακτήρας και η εξέλιξη τους συνιστούν αποδοχή του σπουδαίου κεφαλαίου της ιστορίας του ελληνικού πολιτισμού. Συνδεδεμένα με τις δραστηριότητες και την οικονομική πολιτική των Λατινών κυρίως ηγετών της πρώιμης στα Αιγαίο, στη διάρκεια της ύστερης βυζαντινής περιόδου, τα κάστρα αυτά αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό κεφάλαιο της πολιτιστικής ταυτότητας της χώρας μας.

Μυστικά του χρόνου

Το ντοκιμαντέρ «Μυστικά του χρόνου, Ύδρα-Δοκός 6.000 χρόνια ιστορία» προβλήθηκε στις 4.12.2000 στην Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία. Πρόκειται για παραγωγή του Συλλόγου Οικολόγων Ύδρας «Η υδραϊα φύκια», σε σκηνοθεσία του Λεωφόρου Χαρωνίτη. Η ταινία, που βασίστηκε στο βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών βιβλίο του Άδωνι Κύρου, ο οποίος είχε και την επιμέλεια των κειμένων, μας ξεναγεί στο χρόνο και το χώρο της Ύδρας, Μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα, κατάλοιπα των καιρών -πόλεως, τάφους, το σπήλαιο, το κάστρο κ.ά.-, γνωρίζουμε την ιστορία και συνειδητοποιούμε τη σημασία του νησιού αυτού, που τώρα διεκδικεί τη θέση του στην ιστορία εξέλιξης του πολιτισμού.

Λεωφόρος Πανεπιστημίου: ένας νέος δικτυακός τόπος στο Διαδίκτυο

Η «Λεωφόρος Πανεπιστημίου - Ένα Μουσείο Νεοκλασικής Αρχιτεκτονικής στην Αθήνα» είναι ένας νέος δικτυακός τόπος, με θέμα τα νεοκλασικά κτήρια μιας από τις κεντρικότερες και πιο πολυσύχναστες λεωφόρους της Αθήνας. Σ' αυτόν μπορεί να βρεί κανείς χωριστές αναφορές για καθένα από τα νεοκλασικά κτήρια της οδού Πανεπιστημίου, με κείμενα που περιέχουν ιστορικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία, καθώς και χάρτες ή φωτογραφίες τους, σύντομα βιογραφικά των αρχιτεκτόνων που τα σχεδίασαν ή τη σχετική βιβλιογραφία και συνδέσμους (links) για κάποια από αυτά στο Διαδίκτυο. e-mail: antiforma@ath.forthnet.gr δικτυακός τόπος: <http://panepistimiou.hypermart.net>

Η αρχαία Ρώμη αποκαλύπτει

Ήδη από το 16ο αιώνα, ο καρδινάλιος Αλέξανδρος Φαρνέζε προσπάθησε να συγκεντρώσει όσα απορρίματα της μαρμαρινής πλάκας μπόρεσε να βρει. Πρόκειται για έναν χάρτη της Ρώμης που χαραχτηκε σε μάρμαρο διαστάσεων 18x13,5 μ., την εποχή του Σεπτίμιου Σεβήρου (193-211 μ.Χ). Με την πάροδο του χρόνου, ο μαρμαρίνος όγκος τεμαχίστηκε και χρησιμοποιήθηκε ως οικοδομικό υλικό. Έτσι, τώρα το παζλ συμπληρώνεται κάθε φορά που κάποιο παλιό κτήριο καταδαίρεται.

Το 1999 ομάδα του εργαστηρίου Stanford Graphics εγκαταστάθηκε στο ισόγειο του «Μουσείου του Ρωμαϊκού Πολιτισμού», λίγο έξω από τη Ρώμη, και άρχισε να επεξεργάζεται τα απορρίματα που χάρτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή. Μέχρι στιγμής έχει αποκατασταθεί το 15% του όλου. Ο χάρτης παρουσιάζει λεωφόρους, δρόμους, οικοδομικά τετράγωνα, και, στην περίπτωση μεγάλων επαύσεων, τη σύνθεσή τους.

Προβολή ντοκιμαντέρ με θέμα τις παραδοσιακές τεχνικές κατασκευής κεραμικών

Από τις 6 Δεκεμβρίου του 2000 έως τις 28 Φεβρουαρίου του 2001, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του Κέντρου Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής Γ. Ψαρρού, πραγματοποιήθηκε κύκλος προβολών οκτώ ταινιών ντοκιμαντέρ, με θέμα παραδοσιακές τεχνικές κατασκευής κεραμικών, που είτε έχουν πλέον χαθεί είτε τείνουν να εξαφανιστούν. Τα έργα ντοκιμαντέρ, καθώς και η ταινία «Τζάρες: τα χειροποίητα αγγεία του μεσογειακού κόσμου», έχουν προβληθεί σε διεθνή φεστιβάλ αρχαιολογικής ταινίας. Το πρόγραμμα προβολών χωρίστηκε σε τέσσερις ενότητες: α) τεχνικές κατασκευής χωρίς τη χρήση τροχού, β) τεχνικές κατασκευής με τη χρήση χειροκίνητου τροχού, γ) τεχνικές κατασκευής με τη χρήση καλοπιού, δ) τεχνικές κατασκευής με τη χρήση τροχού.

Πληροφορίες: Μουσείο Νεώτερης Κεραμικής, Μελιδιών 4-6, Κεραμεικός, τηλ.: 3318491-6, e-mail: kmnk@ath.forthnet.gr.

Αρχαία οδός στις Καμάρες της Χαλκίδας

Στο πλαίσιο οριστικής ανασκαφής της ΙΑ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, στην περιοχή Καμάρες της Χαλκίδας, αποκαλύφθηκε πλακόστρωτη οδός της ελληνιστικής περιόδου, τμήμα της οποίας είχε ανασκαφεί ήδη από το 1985 σε οικόπεδο του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας. Η οδός (πλάτους 6,25 μ.) διχοτομήσε τη βιοτεχνική περιοχή της αρχαίας πόλης, ενώνοντας το βόρειο λιμάνι, της Λιακής Άμμου, με το νότιο, του Αγίου Στεφάνου. Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, στη θέση της εν λόγω εμπορικής οδού κατασκευάστηκε ένα ταφικός περίβολος, καθώς και ένας λόδου λαμπρός δρόμος, στρωμένος με πατημένο χώμα και χαλίκι.

Οι ανασκαφές της Μιδέας

Το καλοκαίρι του 2000, σημαντικά ευρήματα αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των ανασκαφών του Σοφιστικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στη Μίδα, μία από τις μεγαλύτερες μυκηναϊκές πόλεις της Αργολίδας. Ανάμεσα τους ένας παιδικός βιολογισμός τάφος του 16ου αι. π.Χ., που ανήκε πιθανότατα σε μέλος της ηγεμονικής οικογένειας, καθώς και εργαλεία και τμήματα από ψάρα, φίλνις και φοβρίτη, τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη εξειδικευμένων εργαστηρίων κατασκευής κοσμημάτων. Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν επίσης στο οικοδόμημα της Δυτικής Πύλης αλλά και στο άσπρη του νοτιοδυτικής κλιτύς, όπου έρχονται στο φως, ανάμεσα στα άλλα, αγγεία του 13ου αι. π.Χ., λίθινα εργαλεία και τροφικά κατάλοιπα.

Η κόρη της Αρχαίας Θήρας

Στην Αρχαία Θήρα της Σαντορίνης ήρθε στο φως –στις 24 Νοεμβρίου του 2000– μαρμαρίνη κόρη υπερισχυμωμένης, κατά τη διάρκεια ανασκαφικών εργασιών που διενεργούνται από την ΚΑ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων. Σήμερα φιλοξενείται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θήρας.

Κατά την αρχαιότητα, το άγαλμα είχε τοποθετηθεί σε βάρθο πάνω σε τάφο του νεκροταφείου της Αρχαίας Θήρας, το οποίο εκτείνεται στις πλαγιές της Σελλάδας. Πιθανότατα έπλεε από το βάρθο αμέσως μετά την τοποθέτησή του σ' αυτό, δεδομένου ότι είναι ημίγειρο. Η κατάσταση διατήρησής του είναι εξαιρετική. Λείπει μόνο ο αριστερός βραχίονας και η άκρη της μύτες.

Η κόρη –ύψους 2,30 μ. και βάρους 750 κ. – χρονολογείται πιθανότατα στον 7ο αι. π.Χ. (640 π.Χ. περίπου) και χαρακτηρίζεται ως έργο διαδολικό. Τεχνοτροπικά ανήκει στην ανατολίτιου αιώνα περίοδο, οπότε είναι σαφής η επίδραση της αιγυπτιακής τέχνης. Η στάση της είναι μετωπική και η κόμμη της σχηματισμένη και αποτελούμενη από μακρούς βούρτσους. Φορά πδιόρες ένδυμα και έχει τοποθετημένο το δεξί της χέρι πάνω στο στήθος της.

Άγαλμα Ρωμαίου αυτοκράτορα βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης φιλοξενείται πλέον το άγαλμα Ρωμαίου αυτοκράτορα που αποκαλύφθηκε κατά τη διάρ-

κεια ανασκαφικών εργασιών στην πλατεία Αντιγονιδιών της Θεσσαλονίκης. Στην ίδια περιοχή έχουν επίσης αποκαλυφθεί ένας ναός, καθώς και άγαλμα του Δία της ρωμαϊκής περιόδου.

Σημαντικά ανασκαφικά ευρήματα στα Γρεβενά

Στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής ανασκαφής της καθηγήτριας Στ. Δρούγου, έρχονται στο φως σημαντικά αρχιτεκτονικά ευρήματα στη θέση Καστρί, στο Πολυνέρι Γρεβενών. Η περιοχή συνδέεται με τη λατρεία του Δία Δειπάτρου και ανήκει στην αρχαία χώρα της Τυμαρίας, μεταξύ Μακεδονίας και Ηπείρου. Τα κτήρια είναι δημοσίου χαρακτήρα και χρονολογούνται στον 4ο αι. π.Χ., περίοδο ακμής του Μακεδονικού Βασιλείου. Συγκεκριμένα, μέχρι σήμερα έχουν αποκαλυφθεί τμήματα του τέλους της ακρόπολης, τα θεμέλια ναού δωρικής στάδας και οικοδομήματος μεγάλου μεγέθους, το οποίο ωστόσο δεν έχει ακόμα πλήρως ταυτιστεί. Στα κινητά ευρήματα περιλαμβάνονται χάλκινα και ασήμνια νομίσματα, καθώς και κεραμική της ελληνιστικής περιόδου.

Ανακατασκευή πλοίου της μυκηναϊκής περιόδου

Μετά την ανακατασκευή του πλοίου της Κερυνείας, πριν από δεκαπέντε χρόνια, ένα νέο ανάλογο πειράμα θα τεθεί σε εφαρμογή μέσα στην επόμενη τετραετία. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 θα είναι έτοιμο να αποπλεύσει ένα ξύλινο κυνήλατο πλοίο, όμοιο με εκείνα που ταξίδευαν στη Μεσόγειο κατά τη διάρκεια της μυκηναϊκής περιόδου, 3.500 χρόνια πριν. Η ανακατασκευή θα πραγματοποιηθεί στα Χανιά, στο πλαίσιο προγράμματος πειραματικής αρχαιολογίας που οργανώνεται με πρωτοβουλία του Ναυτικού Μουσείου Κρήτης.

Ναός της Εποχής του Λίθου στην Κεντρική Ουαλία

Στην Κεντρική Ουαλία, στην περιοχή Νίγχιουελ, ήρθε στο φως ωοειδής κούρση ναός, 4.700 ετών περίπου και έκτασης 344 τ.μ. Εντυπωσιακό στοιχείο του είναι 1.400 οβελίσκοι (ύψους 7,5 μ.), γύρω από το χώρο του οποίου, οι οποίοι εξυμνούνταν πιθανότατα λατρευτικούς ή ακόμα και πρακτικούς σκοπούς, όπως, για παράδειγμα, την απόκρυψη του ιερού χώρου από τα βλέμματα των κοινών θνητών.

Τέσσερα στικά αγγεία τα νέα αποκτήματα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης

Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης αποκτά πρόσφατα τέσσερα αρχαιοελληνικά αγγεία, τα οποία συμπεριλαμβάνει στη μόνιμη έκθεση Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης. Πρόκειται για ένα μελανόμορφο και τρία ερυθρόμορφα αγγεία, έργα αττικών εργαστηρίων του 6ου και του 5ου αιώνα π.Χ.

Τα τρία από τα νέα αποκτήματα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης προέρχονται από την ιδιωτική συλλογή του Dr. Elie Borowski, η οποία δημοπρατήθηκε –από τον οίκο Christie's– στη Νέα Υόρκη τον Ιούνιο του 2000. Μια σπάνια τέχνης μελανόμορφη υδρία ανήκει σε μια σημαντική ομάδα ζωγραφιών του 6ου αιώνα π.Χ., τη συμβατικά ονομαζόμενη «Τυρρηνική Ομάδα». Τα υλοποιεία από τα αγγεία της Συλλογής Borowski, δύο ερυθρόμορφοι κραττήρες, φέρουν διακόσμηση με σκηνές γλέντιου και ερωτικών περιπτώσεων ανάμεσα σε νέους και εταίρες.

Τέλος, ένας ακόμη ερυθρόμορφος κραττήρας –που αποκτήθηκε επίσης σε δημοπρασία του οίκου Sotheby's στη Νέα Υόρκη τον Ιούνιο του 2000– απεικονίζει ένα σπάνιο θέμα της αρχαίας ελληνικής εικονογραφίας, την επιστροφή του Ηφαίστου στον Όλυμπο.

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Ο θολωτός τάφος στις Αχαρνές»

Από τον Οκτώβριο του 2000 πραγματοποιείται στις Αχαρνές ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που ως στόχο έχει την ανάδειξη του μυκηναϊκού θολωτού τάφου των Αχαρνών, και, κατ' επέκταση, την ευαισθητοποίηση του κοινού και κυρίως των νέων γύρω από την ανάγκη αλλά και την αξία προστασίας των μνημείων του τόπου τους. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ο θολωτός τάφος στις Αχαρνές» διοργανώνεται από το Δήμο Αχαρνών, σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία –Πολιτισμού, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων–

και απευθύνεται σε μαθήτες της Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού, καθώς και σε μαθήτες του Γυμνασίου και της Α' τάξης του Λυκείου. Περιλαμβάνει επισκέψεις στο μουσείο, σχετικές διαλέξεις, τη χρήση εποπτικού υλικού (πίνακες με ενσημεριωτικά κείμενα, χάρτες, φωτογραφίες, διαφάνειες, βιντεοταινίες) και ποικίλες άλλες δραστηριότητες (θεατρικά παιχνίδια, γραπτάς ή εικαστικές δημιουργίες των παιδιών).

Η Νέα Μονή Χίου κινδυνεύει

Οι εξαιρετικά βραδείες ρυθμοί των εργασιών αποκατάστασης και στερέωσης που εκτελούνται στη Νέα Μονή Χίου, αλλά και η αδιαφορία των υπεύθυνων φορέων, ώθησαν την επιμερίδα «Γνώμη της Χίου» στην οργάνωση εκπαιδευτικής συγκέντρωσης υπογραφών ενάντια στην εγκληματική εγκατάλειψη ενός μοναδικής ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας μνημείου, που κινδυνεύει ακόμα και με κατάρρευση. Οι υπογραφές θα συγκεντρωθούν μέσω του Διαδικτύου (Internet). Το σχετικό κείμενο διαμετριάται βρίσκεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.forthnet.gr/gnomi/neaomoni.htm> και χρειάζεται την υπογραφή όλων όσων ενδιαφέρονται για τη διάσωση και προστασία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) από το Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ)

Το Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου είναι ένας ερευνητικός οργανισμός που ιδρύθηκε στην Αθήνα, από την αγωγή της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (Υπουργείο Ανάπτυξης), με στόχο να υποστηρίξει την ανάπτυξη της Γλωσσικής Τεχνολογίας (IT) στην Ελλάδα. Συνεργάζεται με ελληνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα, στο πλαίσιο ευρωπαϊκών ερευνητικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Μία από τις σημαντικότερες δράσεις του ΙΕΛ είναι η δημιουργία του ΕΘΕΓ (Εθνικού Θησαυρού της Ελληνικής Γλώσσας), ο οποίος είναι μία δομημένη ηλεκτρονική συλλογή κειμένων της ελληνικής γλώσσας, αντιπροσωπευτική του σύγχρονου ελληνικού γραπτού λόγου. Πρόκειται για ένα σώμα κειμένων, το οποίο δεν εστιάζεται σε κάποιο συγκεκριμένο κειμενικό είδος, γνωστική περιοχή ή επίπεδο λόγου. Τα κείμενα αυτά χρησιμοποιούνται ως υλικό για γλωσσικά έρευνα και ανάπτυξη. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα <http://www.xanthi.ilsr.gr/corpus>.

Το εργαστήριο ψηφιδωτών «Γνώσις»

Η μόνιμη έκθεση ενός νέου χώρου ανάδειξης, έκφρασης και δημιουργίας της τέχνης του ψηφιδωτού στεγάζεται από το Δεκέμβριο του 2000 στην οδό Ηγίου 7 στο Θησείο. Στις πολυπληθές δραστηριότητες του εργαστηρίου ψηφιδωτών «Γνώσις» περιλαμβάνονται η κατασκευή αντιγράφων, που σέβονται τις αισθητικές και κατασκευαστικές ιδιομορφίες των πρωτότυπων αρχαίων και βυζαντινών «κατά κλίμα λόγου» ψηφιδωτών, οι σύγχρονες δημιουργίες και εφαρμογές, που αναδεικνύουν τις απεριόριστες εκφραστικές και χρωματικές δυνατότητες του ψηφιδωτού, η παράδοση μαθημάτων κατασκευής ψηφιδωτών αλλά και η πραγματοποίηση επιθεωρήσεων συντήρησης και ανάδειξης ψηφιδωτών διακοσμήσεων. Για πληροφορίες τηλεφώνηστε: 3464828, δικτυακός τόπος: <http://www.mosaicart.gr>.

Σε άμεσο κίνδυνο τα Λιπάσματα Δραπετσώνας

Στην Ένωση Ανταποκριτών Ξένου Τύπου πραγματοποιήθηκε, στις 19 Δεκεμβρίου 2000, συνάντηση τύπου με θέμα «Λιπάσματα Δραπετσώνας-Παρελθόν και μέλλον ενός ιστορικού βιομηχανικού συγκροτήματος». Η συνάντηση τύπου εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των προσπαθειών που καταβάλλει το ελληνικό τμήμα του TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) – σε συνεργασία κυρίως με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο αλλά και κάποιους ακόμα φορείς, να διασυνθούν και τα αναδεδειγμένα στη συνέχεια τα τμήματα εκείνα του Βιομηχανικού Συγκροτήματος Λιπασμάτων Πειραιά που αποτελούν μέρος της πολιτισμικής και ιστορικής μας κληρονομιάς. Στο Συγκρότημα Εργαστηρίων Δραπετσώνας, το αρχαιότερο εν

λειτούργια –έως και το 1999– μεγάλη κλίμακα βιομηχανικό συγκρότημα της ευρύτερης περιοχής Πειραιά, εκτός από τα ιδιαίτερα ιστορικά αξιές κτήρια και εγκαταστάσεις (μονοδερ παραγωγής θεϊκού οξέος και φωσφορικών λιπασμάτων, υαλοφυγία, Ινστιτούτο Κανελλοπούλου), έχουν εντοπιστεί –μετά από σχετική έρευνα– αξιόλογος μηχανολογικός εξοπλισμός και σημαντικό αρχαιολογικό υλικό. Η οριστική διακοπή λειτουργιών του εργοστασίου σημαίνει ωστόσο την εντατικοποίηση μιας εκτεταμένης επιχείρησης αποζημίωσης του και εκποίησης της περιουσίας του. Έτσι, κινδυνεύει σήμερα με ολοκληρωτική καταστροφή ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της βιομηχανικής ιστορίας και του τοπικού πολιτισμού της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, μέχρι και την ημέρα της συνάντησης τύπου που προαναφέρθηκε, πραγματοποιούνται εργασίες διάνοξης μιας νέας περιφερειακής λεωφόρου –που θα συνδέει τη λεωφόρο Ποσειδώνος με το λιμάνι του Πειραιά και την εθνική οδό Αθηνών-Κορίνθου, μέσω της λεωφόρου Χριστού. Το δρόμιο από τις εκαοφές όχι μόνο έχει πλησιάζει επικίνδυνα τις θεμελιώσεις των κτηρίων, αλλά τραυματίζει ανεπανόρθωτα τον αστικό ιστό της Δραπετσώνας, αποτελώντας ένα ανυπέριθτο πλέον εμπόδιο για τη μελλοντική πρόσβαση στην ακτή. Επιπλέον, υπάρχουν ήδη δύο τουλάχιστον εργαλαβίες αποζημίωσης των μηχανών, ενώ έχει ζητηθεί άδεια και για την κατεδάφιση των κτηρίων του αιγαίου στην είσοδο του λιμανιού.

Με βάση τα παραπάνω, φαίνεται ότι, δυστυχώς, η πρόταση του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου –βασισμένη στην ιδέα της διατήρησης και επανάχρησης των ιστορικών μονάδων του συγκροτήματος, καθώς και της δημιουργίας ενός πολυεπιστημονικού μητροπολιτικού πόλου, με χρήσεις πολιτισμού, έρευνας και εκπαίδευσης, τουρισμού και εμπορίου, ενός «Μεσογειακού Κέντρου Επιστημών και Τεχνών»– θα περάσει, αναγκαστικά και επί της ουσίας, στα αζήτητα, παρότι είχε υποβληθεί στην πρώτη φάση της μελέτης «Τerra Posidonia-Άμενοβιομηχανική Ζώνη Δραπετσώνας Κερατσίνου». Εξάλλου, εναλλακτικές σχετικές προτάσεις προστασίας και ανάπλασης ενός χώρου εξαιρετικής σημασίας και ιστορίας –όπως είναι τα Λιπάσματα Δραπετσώνας–, οι οποίες θα μπορούσαν να αξιολογηθούν και να εφαρμοστούν ενδεχομένως στο μέλλον, είναι σαφές ότι δεν θα έχουν κανένα απολύτως νόημα, αν οι αρμόδιες, κρατικές κυρίως, υπηρεσίες και οι υπόλοιποι εμπλεκόμενοι φορείς και παράγοντες δεν ασχοληθούν σοβαρά με το πρόβλημα. Με τρόπο άμεσο και αποφασιστικό, οφείλουν να προβούν στις ενέργειες εκείνες που είναι απολύτως απαραίτητες, προκειμένου να είναι σαφές ότι υπηρετούν πραγματικά –με πράξεις και όχι με λόγια– τους σκοπούς για τους οποίους έχουν συσταθεί: ένας από αυτούς είναι και η προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρόγραμμα Εκδηλώσεων των Φίλων του Μουσείου Μάνης

Στις 9.10.2000 ο Σύλλογος «Φίλοι του Μουσείου Μάνης-Μ. Κάσπη» ξεκίνησε, για όληδη συνεχή χρονιά, τις εκδηλώσεις του, με διαλέξεις (ένα δεκαεπταήμερο) πάνω σε θέματα ποικίλου ενδιαφέροντος με επακόλουθο σε μουσεία και εκδρομές σε αρχαιολογικά και ιστορικά χώρους, όχι μόνο στην Αττική αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οι εκδηλώσεις λαμβάνουν χώρα στο Εργαστήρι του γλύπτη Μ. Κάσπη (Τζιροπούλου 15, Νέο Φάληρο) και η είσοδος είναι ελεύθερη για τους ενδιαφερομένους. Για περισσότερες πληροφορίες –και ειδικότερα για το πρόγραμμα εκδηλώσεων του β' τετραμήνιου (5.3.2001-4.6.2001)– μπορεί να επικοινωνήσετε κανείς στα τηλ. 4826110 (κα Κάσπη), 4615154 (κα Ραυτοπούλου) και 4617048 (κα Φραγκούλη).

Έργα αναστήλωσης και ανάδειξης του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων

Αποφασίστηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο η συνένωση των αναστηλωτικών και στερεωτικών επιβραβεύσεων σε ένα σύνολο μνημείο της αρχαιότητας, –που είναι σε χρήση, για διάφορες εκδηλώσεις–, ακόμα και στις μέρες μας–, το αρχαίο θέατρο των Φιλίππων. Συγκεκριμένα, θα συνεχιστούν τα έργα αναστήλωσης στον ανατολικό περίβολο, θα διαμορφωθεί η πύλη στα νότια του πλακόστρωτου δρόμου της Τουρκοκρατίας και θα μελετηθούν η ορχήστρα του θεάτρου και οι τοίχοι.

Πάνω σε αρχαιότητες κτισμένο το Στρατόπεδο του Γυθείου

Τα κτίσματα της ρωμαϊκής και βυζαντινής εποχής που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών κατασκευής νέων εγκαταστάσεων για το στρατόπεδο του Γυθείου, προοριζόμενα να φιλοξενήσουν στο μέλλον δύο κοτώνες και γραφεία, υπενθύμισαν στους αρμόδιους φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού την ανάγκη απομάκρυνσης του στρατοπέδου από έναν χώρο με αναμιγμένη αρχαιολογική αξία. Άλλωστε, δεν είναι η πρώτη φορά που διαπιστώνεται η ύπαρξη αρχαιολογικών λειψάνων στο στρατόπεδο του Γυθείου. Το 1978 είχε ανασκαφεί συγκρότημα λουτρών εντός του στρατοπέδου, η περίφραξη του οποίου βρίσκεται σε επαφή με τη σκηνή του αρχαίου θεάτρου της πόλης. Προς το παρόν πάντως, το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αποφάσισε απλώς την επίσημη των αρχαιώσεων και τον περιορισμό των νέων εγκαταστάσεων σε μια τοιμεντένια πλατφόρμα που υπάρχει ήδη.

Αναστήλωση του επιτύμβιου μνημείου του Ευπατά και της Νικήδους

Πέντε χρόνια χρειάστηκαν προκειμένου να ξεκινήσει—από τους υπεύθυνους φορείς— μια οργανωμένη προσπάθεια για την αποκατάσταση του επιτύμβιου μνημείου του Ευπατά και της Νικήδους στη νεκρόπολη της αρχαίας Αλφειράς στη δυτική Πελοπόννησο. Σύμφωνα με τον Ορλάνδο, πρόκειται για ένα ταφικό μνημείο δύο συζύγων, με κάτοψη σε σχήμα Π και τριμερή διάρθρωση, αποτελούμενη από την κρηπίδα, το κεντρικό τμήμα και την επίστεψη από ναίσκο. Πρότυπό του αποτέλεσαν πιθανότατα αττικά επιτύμβια μνημεία, όπως αυτά του Κεραμεικού και του Ραμούντια.

Το μνημείο είχε καταστραφεί πριν από μια πενταετία περίπου, μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια αρχαιολογίας, και έκτοτε δεν έγινε ουσιαστικά καμία ενέργεια επαναφοράς στην αρχική του κατάσταση. Σε ανασκαφική ωστόσο έρευνα, που διενεργήθηκε από τη Ζ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, μετά τους θαναλισμούς από τους αρχαιολογικούς βρέθηκαν οστά και θραύσματα αγγείων, καθώς και τμήματα του μνημείου άγνωστα πριν από την καταστροφή του.

Το 1999 η Διεύθυνση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού ενέταξε το μνημείο στα επίσημα ανασταλτικά έργα της. Η μελέτη για την αποκατάστασή του, η οποία εκπονήθηκε από τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Αναστήλωσης Δ. Ζιρκά και τη Χρ. Παπαδημητρίου, εγκρίθηκε το 2000 από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο και αναμένεται με ενδιαφέρον η εφαρμογή της.

Βρέθηκε θραύσμα του... Εγκέλαδου

Στο «Τρίγωνο Παρθέν», μια νησιδα προάνοιου κάτω από την Ακρόπολη, στην οποία είχαν παλαιότερα μεταφερθεί μπάζα δύο ανασκαφικές έρευνες που διεξάγονταν στην Ακρόπολη, βρέθηκε ένα μικρό αλλά εξαιρετικής σημασίας θραύσμα αναγλύφου. Σ' αυτό παριστάνονται το άνω τμήμα του μηρού και τα γεννητικά όργανα του γίγαντα Εγκέλαδου, τον οποίο λοχίζει η θεά Αθηνά στο «Ανάγλυφο της Γιγαντομαχίας», μια αναθηματική πλάκα αυστηρού ρυθμού από μάρμαρο μαρμαρό, η οποία αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα εκθέματα του Μουσείου Ακρόπολης.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

«Όρες Βυζαντίου»

Από το Υπουργείο Πολιτισμού διοργανώνεται μια μεγάλη σπονδυλωτή έκθεση, με τίτλο «Όρες Βυζαντίου», η οποία θα παρουσιαστεί ταυτόχρονα στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στο Μυστρά. Τα τρία παράλληλα πολιτιστικά γεγονότα αλληλοσυμπληρώνονται, αλλά θα λειτουργούν ως ξεχωριστές εκθέσεις. Όπως έχει ανακοινωθεί, η έκθεση θα ανοίξει τις πύλες της στις 10 Αυγούστου του 2001.

Στόχος της είναι η αποκάλυψη όλων των πτυχών της ζωής στο Βυζάντιο και η γνωριμία του κοινού με την πολυμορφία κοινωνία και φυσιογνωμία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Για την επίτευξη α) η κρατική ιδεολογία και η διοίκηση στο Βυζαντινό κράτος, β) η οικονομία και η κοινωνική ζωή, γ) το αμυντικό σύστημα της χώρας, δ) πρακτικές της καθημερινής ζωής.

Το συντονισμό της έκθεσης έχει αναλάβει η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, ενώ συνδιοργανωτές είναι το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας, το Νομισματικό Μουσείο, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης και άλλοι πολιτιστικοί φορείς.

Οι «Όρες Βυζαντίου» θα συνοδεύονται από ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις (διαλέξεις, μουσικές και θεατρικές εκδηλώσεις), εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς και από εκδόσεις καταλόγων, ενδημητικών φυλλάδιων και CD-ROM.

Π. Τ.

Ταξίδι στο Χρόνο, Διεθνής Φωτογραφική Εμπειρία Μνημείων 2000

Στο πλαίσιο του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, διοργανώθηκε από τη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού έκθεση φωτογραφίας, με τίτλο «Ταξίδι στο Χρόνο—Διεθνής Φωτογραφική Εμπειρία Μνημείων 2000». Η έκθεση πραγματοποιήθηκε, από τις 27 Νοεμβρίου έως τις 2 Δεκεμβρίου 2000, στην Αίθουσα Τέχνης της Στοάς του Βιβλίου.

«Ζωγραφικές Εγκώμιον» το «έκθεμα του μήνα» στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο

Από τις 20 Δεκεμβρίου 2000 έως τις 28 Φεβρουαρίου 2001, πραγματοποιήθηκε στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο έκθεση τοιχογραφιών από το Καθολικό της Μονής Παναγίας Οδηγητρίας στην Απάνθεια Λευκάδας. Η έκθεση, με τίτλο «Ζωγραφικές Εγκώμιον», εντάχθηκε στο πλαίσιο της καθιερωμένης για τακτικές του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου να παρουσιάζει το «έκθεμα του μήνα», οργανώνοντας μία περιοδική και αυτόνομη έκθεση, ειδικά αφιερωμένη σε ένα διαφορετικό έκθεμα κάθε μήνα. Στόχος του η προσέλευση όσο το δυνατόν περισσότερων επισκεπτών, κυρίως όμως η σταδιακή και ουσιαστική γνωριμία τους με σημαντικά και ενδιαφέροντα εκθέματα.

125 χρόνια ανασκαφών του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου στην Ελλάδα

Στα 125 χρόνια της ιστορίας του, το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο πραγματοποίησε ανασκαφές σε πάρα πολλές περιοχές της Ελλάδας. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα σγκώδες φωτογραφικό αρχείο (περίπου 140.000 φωτογραφίες). Μια μικρή επιλογή από το αρχείο αυτό, που καλύπτει—σε φωτογραφικό επίπεδο—τις ανασκαφικές έρευνες στην Αίγινα, τον Ορχομενό της Βοιωτίας, τη Σάμο, την Ολυμπία και τον Κεραμεικό, παρουσιάστηκε για πρώτη φορά, από τις 10 Ιανουαρίου έως τις 20 Φεβρουαρίου του 2001, στο πλαίσιο περιοδικής έκθεσης φωτογραφίας, που οργανώθηκε από το Ινστιτούτο Goethe και το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας. Ο Χανς Ρ. Γκαίττε, υπεύθυνος του Φωτογραφικού Τμήματος του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου της Αθήνας, είχε την επιμέλεια της έκθεσης, η οποία λειτουργήσε στο φουαγιέ του Ινστιτούτου Goethe.

Αν και ο χώρος, όπου στεγάζεται και το αναμνηστικό του Ινστιτούτου Goethe, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο πλέον κατάλληλος για τη φιλοξενία μιας τέτοιας έκθεσης, αξίζει να σημειωθεί η καλαισθησία των προσεγγύων—από κάθε άποψη (όσον αφορά στην επιλογή του κατάλληλου χρώματος, ύψους κ.λπ.)—πλαισίων των φωτογραφιών, που, στήνοντας με τρόπο λιτό, τεκμηριώνων, με τον καλύτερο δυνατό και συνοπτικό τρόπο, τις απαρχές της ιστορίας των ανασκαφών αλλά και τη σημερινή κατάσταση των μνημείων. Η άμεση—στο ίδιο πλαίσιο—αντιπαράθεση φωτογραφιών από την εποχή των ανασκαφών και λήψεων που παρουσιάζουν, από την ίδια οπτική γωνία, τη σημερινή εικόνα συγκεκριμένων σημείων

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συνέδριο για τη διάσωση, διαχείριση και δικτύωση βιομηχανικών αρχείων

Στο πλαίσιο της 3ης Πανελληνίας Συνάντησης του Ελληνικού Τμήματος του TICCIH (Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς), διοργανώθηκε, στις 20, 21 και 22 Οκτωβρίου 2000, στην Ερμούπολη της Σύρου, Συνέδριο με θέμα «Διάσωση, Διαχείριση και Δίκτυση Βιομηχανικών Αρχείων». Κύριοι στόχοι του Συνεδρίου ήταν να αναδειχθεί η σημασία διάσωσης των βιομηχανικών αρχείων – πολύτιμων για την τεκμηρίωση της ιστορίας της βιομηχανίας στην Ελλάδα –, να παρουσιαστούν οι ειδικές μέθοδοι, καθώς και τα έως σήμερα εφαρμοσμένα παραδείγματα, διάσωσης και διαχείρισης βιομηχανικών αρχείων, και να δοθεί η ευκαιρία ανταλλαγής εμπειριών στους επιστήμονες και τους φορείς που έχουν επιφορτιστεί με την εύρυθμη σχετικών έργων. Στο πλαίσιο των εργασιών του Συνεδρίου είχαν προγραμματιστεί επισκέψεις των συνέδρων στα βιομηχανικά μνημεία της πόλης και ειδική ξενάγηση στο Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης.

«Ιταλία-Ελλάδα: Θέματα και Ιστοριογραφία»

Από το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών και το Πανεπιστήμιο «Ca' Foscari» της Βενετίας πραγματοποιήθηκε, από τις 20 έως τις 21 Οκτωβρίου 2000 στη Βενετία, συνέδριο με θέμα «Ιταλία-Ελλάδα: Θέματα και Ιστοριογραφία». Το συνέδριο διαρθρώθηκε σε πέντε ενότητες: α) η βυζαντινή περίοδος, β) πολιτισμός, γ) οικονομία, δ) η Δ' Σταυροφορία και η «Βενετοκρατία», ε) η «Βενετοκρατία» και η σύγχρονη εποχή.

Ημερίδα και έκθεση με θέμα την εκτύπωση και εικονογράφηση των ελληνικών βιβλίων στη Βενετία

Από το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών και τη «Scuola Internazionale di Grafica» της Βενετίας πραγματοποιήθηκε, στις 28 Οκτωβρίου 2000 στη Βενετία, ημερίδα με θέμα «Η εκτύπωση και εικονογράφηση των ελληνικών βιβλίων στη Βενετία μεταξύ του 18ου και 19ου αι. μ.Χ.», καθώς και έκθεση (30 Οκτωβρίου-15 Νοεμβρίου 2000), με θέμα «Η εικονογράφηση των ελληνικών βιβλίων του 19ου αι. μ.Χ. από τη μύητρα στην εκτύπωση».

3ο Συνέδριο Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας

Ύστερα από τη γενική αποδοχή και την επακόλουθη μεγάλη επιτυχία που είχαν τα δύο πρώτα συνέδρια για την Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία – και ιδίως το δεύτερο-, η ΕΛΕΤΟ θεώρησε υποχρεωμένης της να συνεχίσει το θεσμό των συνεδρίων αυτών. Έτσι, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας αποφάσισε τη διεξαγωγή του 3ου Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», τον Οκτώβριο του 2001.

Στη διοργάνωση του 3ου Συνεδρίου θα κληθούν να συμμετάσχουν, όπως και στα προηγούμενα, και άλλοι αρμόδιοι φορείς. Επίσης, θα γίνει δεκτός ως συνδιοργανωτής κάθε φορέας που ασχολείται με την ελληνική γλώσσα και επιθυμεί να συμμετάσχει.

Οι διαδικασίες που θα ακολουθηθούν θα είναι το ίδιο αυστηρές όπως και στα προηγούμενα συνέδρια. Οι ανακοινώσεις που θα υποβληθούν και θα εγκριθούν από την Επιστημονική Επιτροπή πρόκειται να περιληφθούν στον τόμο που θα εκδοθεί πριν από το συνέδριο, προκειμένου να δοθεί στους συνέδρους.

Η προαναγγελία αυτή απευθύνεται κυρίως σε όλους όσους ασχολούνται με την ελληνική γλώσσα και την ορολογία της, ώστε να έχουν τον απαραίτητο χρόνο να ετοιμασθούν τις ανακοινώσεις που ενδεχομένως επιθυμούν να υποβάλουν.

Πληροφορίες: «Ορόγραμμα», τηλ.: 8042313, 6118986.

Το μέλλον του παρελθόντος μας

Με αυτόν τον τίτλο διοργανώθηκε, από την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, το 4ο Συνέδριο του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων

των αρχαιολογικών χώρων, αποδείχθηκε εξαιρετικά χρήσιμη και, κάποιες φορές, εντυπωσιακή –ιδίαιτερα στην περίπτωση του Κεραμικού, ενός αρχαιολογικού χώρου στο κέντρο της Αθήνας, μιας πόλης που η μορφή της έχει αλλάξει δραματικά στο πέρασμα του προηγούμενου αιώνα. Οι φωτογραφίες των σημαντικότερων και –στη περισσότερες περιπτώσεις– γνωστών ανασκαφικών ευρημάτων αποτελούν ένα ακόμα στοιχείο, απαραίτητο για τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης εικόνας για την έκθεση. Αδυναμίες, όπως η προχειρότητα, όσον αφορά στις λεζάντες των φωτογραφιών (τυπωμένες σε απλό χαρτί και στερεωμένες απλώς μεταξύ τοίχου και πλαισίου) με στην πινακίδα με τον τίτλο της έκθεσης, αλλά και κάποιες ενδεχομένως παρελθούσες, όπως ο σπασίς και εξαιρετικά χρήσιμος στον απλό επισκέπτη διαχωρισμός –με κατάλληλη σημασίωση– επιμέρους ενότητων της έκθεσης, με βάση τους διαφορετικούς χώρους των ανασκαφών, θα μπορούσε να ιχθυρίσει κανείς ότι περνούν σχεδόν απαρατήρητα μπροστά στα όσα σημαντικά φωτογραφικά τουκονομητά μιας παραμένει πια εποχής, καθοριστικής για τη μετέπειτα ιστορία της νεότερης Ελλάδας και της ανακατασκευής έρευνας.

Κυκλός διαλέξεων, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της φωτογραφικής έκθεσης, περιελάβε σχετικά θέματα (στα γερμανικά, με ελληνική μετάφραση):

16.1.2001: Χανς Ρ. Γκαϊτς, Έρευνες στο ιερό του Ελληνίου Διός στην Αίγινα

23.1.2001: Κλάους Φίτσερ, Ο «Θησαυρός του Μινυού» στον Ορχομένο

30.1.2001: Χέρμαν Κίνσφτ, Έρευνες στη Σάμο

6.2.2001: Γουίτα Στράους, Οι ανασκαφές στον Κεραμικό

13.2.2001: Κλάους Χέρμαν, Η Ολυμπία σε εξέλιξη. Ένα αρχαίο ιερό-ανασκαφικό χώρο και τουριστικό αξιοθέατο

20.2.2001: Αλέξανδρος Παπαγεωργίου-Βενετίας, Ο Λόφος Κλέντες στην Ελλάδα.

Πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό: Μ. Καϊταντζή, τηλ.: 3608111, <http://www.goethe.de/athen>.

Ο χρόνος στο Μουσείο Μπενάκη

Αυνήθητη για τα ελληνικά εικαστικά πρόσωπα ήταν η έκθεση που φιλοενηθήκε στο Μουσείο Μπενάκη από τις 10 Φεβρουαρίου έως και τις 5 Μαρτίου του 2001.

«Ο Χρόνος και οι Μέρες» ήταν καρπός συνεργασίας του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Πολιτισμικών Διαδρομών του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού και του Μουσείου Μπενάκη. Η πρωτοβουλία για την παρουσίαση μιας τέτοιας έκθεσης ανήκει στην Ελλάδα, για την υλοποίηση της όμως συνεργάστηκαν το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία και η Γαλλία. Μετά την Ελλάδα, η έκθεση θα ταξιδέψει για να φιλοξενηθεί και στις χώρες αυτές.

Στόχος της έκθεσης ήταν να παρουσιαστούν οι επίσημοι γιορτές, τα δρώμενα και οι τελετουργίες από διάφορα σημεία της Ευρώπης, και να τονιστεί έτσι ότι η πολιτισμική κληρονομία των ευρωπαϊκών χωρών σε πολλές χαρακτηριστικές περιπτώσεις συμπίπτει. Η έκθεση ήταν δομημένη με βάση τρεις κυκλικές ενότητες, τρεις «ροτόνες» όπως τις ονομάζουν οι διοργανωτές, φορείς διαφορετικού θεματολογίου ή καθεμιά. Πρόκειται για τον κύκλο της γης, τον κύκλο της ζωής και τον κύκλο του έτους.

Έτσι, μέσα από φωτογραφικό υλικό και από μουσικά αντικείμενα, αυθεντικά αλλά και ανακατασκευασμένα, παρουσιάζονται οι γιορτές, καθώς και οι καθιερωμένες τελετές που συνδέονται με σταθεμούς σημαντικούς στη ζωή ενός ανθρώπου.

Παραλλήλως, μικρά «τετράδια», τα οποία κρέμονταν δίπλα από τις προθήκες, περιέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες για αντίστοιχες τελετές σε άλλες ευρωπαϊκές περιοχές, και αναπληρώναν την έλλειψη καταλόγου. Ο θεατής έμπαινε σε έναν κλειστό χώρο, με υποβλητικό φωτισμό, μέσα στον οποίο ο χρόνος βιώνεται άμεσα, αφήνοντας μία αίσθηση συνεχούς ροής.

Τα εκθέματα προέρχονταν από το Μουσείο Μπενάκη, από τα Μουσεία του Διαμερίσματος της Πρέσβης της Ουγγαρίας, από μουσεία της Ασίας και του Λουξεμβούργου.

Ας σημειωθεί ότι τέσσερα γιοκμαντέρ, με θέμα τις γιορτές του χειμώνα και του καλοκαιριού, προβάλλονταν στο Μουσείο Μπενάκη κατά τη διάρκεια της έκθεσης. Τα γιοκμαντέρ προέρχονταν από το Αρχείο του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης.

Α. Δ.

(ΣΕΑ), από τις 24 έως τις 26 Νοεμβρίου του 2000. Περισσότερες από εξήντα εισηγήσεις ανακοινώθηκαν από πανεπιστημιακούς, στελέχη διαφόρων ειδικοτήτων της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και του Υπουργείου Πολιτισμού, οι οποίοι έθεσαν ως στόχο το συνέδριο τη σκιαγράφηση του μέλλοντος της ελληνικής αρχαιολογίας. Η πληθώρα των ανακοινώσεων ταξινομήθηκε σε πέντε ενότητες.

Συζητήθηκαν, έτσι, θέματα δομής και λειτουργίας της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, ζητήματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, θέματα πολιτισμικής πολιτικής, θεσμικά ζητήματα προστασίας μνημείων, καθώς, τέλος, και θέματα που αφορούν στο μέλλον της αρχαιολογικής έρευνας.

Το εύρος της θεματολογίας ήταν μεγάλο, επιτρέποντας έτσι να συγχωνυθούν ποικίλα ενδιαφέροντα συμπεράσματα, που αφορούν στην πιο εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας, την αποκατάσταση και ανάδειξη μνημείων, τη χάραξη μωσαικής και εκπαιδευτικής πολιτικής, τον προβληματισμό αναφορικά με τους δρόμους που θα ακολουθηθεί η αρχαιολογική έρευνα στο μέλλον. Αναζητήθηκε ο ρόλος που καλείται να παίξει ο αρχαιολόγος σήμερα, προκειμένου να καταρθείσει να ανανεώσει το έργο της αρχαιολογικής υπηρεσίας, παρόλα τα πολλαπλά προβλήματα και τα αδιέξοδα που συχνά καλείται να αντιμετωπίσει.

Αυτό που επισημάνθηκε από τους περισσότερους ομιλητές, τόσο κατά τη διάρκεια των ανακοινώσεων, όσο και κατά τις συζητήσεις που επακολούθησαν, ήταν η ανάγκη να αξιοποιηθούν τα μνημεία, όπως ώστε να αποτελούν οργανικό τμήμα μιας κοινότητας, ζωντανή πηγή γνώσης για το καινό και όχι νεκρά κατάλοιπα του παρελθόντος. Το ίδιο και τα μωσαεία, που σε τόσο μεγάλο βαθμό πάσχουν: οφείλουν να καταστούν κέντρα πνευματικά, εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά, παρέχοντας με τρόπο εύλητο ουσιαστικές γνώσεις γύρω από τα εκθέματα, χωρίς να εξαντλούνται σε στεία περιγραφή. Αξίζει να αναφερθούν απόψεις όπως αυτή της σύστασης του Αρχαιολογικού Επιμελητηρίου, καθώς και η αναγκαιότητα νομικής προστασίας των μνημείων, που κινδυνεύουν από τη συνεχή δόμηση, τα μεγάλα δημόσια έργα και την έλλειψη κτηματολογίου. Ορέα προέβλεπε και η ανάγκη για μελέτη και έγκριση δημοσίευση του πλούσιου αρχαιολογικού υλικού που κατακλύζει τις αποθήκες.

Κατέστη σαφές πως η αρχαιολογία οφείλει να ανταποκριθεί με τρόπο άρτιο στις νέες ανάγκες, εκσυγχρονίζοντας τα μέσα και τις αντιλήψεις της, να αξιοποιήσει την κοινή γνώμη αλλά και την πολιτική, για να διαχειριστεί όσο το δυνατό καλύτερα και αποτελεσματικότερα τον πλούτο της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Κάποια πιλοτικά προγράμματα, μικρά αρχαιολογικά πάρκα και καθαρισμοί μνημείων ανά την επικράτεια, καθώς και τα διάφορα νέα μουσεία, αποτελούν λαμπρά παραδείγματα: ωστόσο δεν φαίνεται να είναι αρκετά. Δυστυχώς, πολλά πρακτικά προβλήματα—όπως της έλλειψης οικονομικών πόρων και προοπτικού όλων σχεδόν των ειδικοτήτων— παραμένουν άλυτα εδώ και αρκετές δεκαετίες, απαιτώντας τώρα, ίσως πιο επιτακτικά παρά ποτέ, την επίλυσή τους. Νέοι στόχοι πρέπει να τεθούν στη χάραξη της μελλοντικής πορείας του κλάδου, προκειμένου να αρθούν τα αδιέξοδα. Ευχή όλων να υλοποιηθούν έστω κάποιες από τις ιδέες που ακούστηκαν.

Αξίζει να σημειωθεί και μία παράλληλη πρωτοβουλία του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων, ο οποίος στο πλαίσιο του συνεδρίου οργάνωσε έκθεση αρχαιολογικής φωτογραφίας στο κτήριο του (Ερμού 136), με θέμα «Μαγόμενη Αρχαιολογία 1990-2000». Πρόκειται για μία προσπάθεια η οποία υλοποιήθηκε χάρη στη συνεργασία των Εφορειών Αρχαιοτήτων ολόκληρης της επικράτειας. Εκτίθενται φωτογραφικά στιγμιότυπα από ανασκαφές, αναπλάσεις, επιχειρήσεις καθαρισμού και ανάδειξης μνημείων, μεταφορές ευρημάτων, ανακαινίσεις μουσείων και οργάνωση εκθέσεων, καθώς και πολλές άλλες σκηνές από την τούδε οικεία, σε όσους την έχουν ζήσει, καθημερινή των αρχαιολογικών έργων. Σαφές θεματολόγιο δεν υπήρχε, μόνο η διάθεση να τονιστούν οι συνθέσεις, συχνά αινιγματικές, που καθιστούν την αρχαιολογία στη χώρα μας «μαγόμενη».

Λ. Δ.

Συνέδριο με θέμα «The Greek Islands and the Sea»

Ο καθοριστικός ρόλος που έπαιξαν τα ελληνικά νησιά και οι κάτοικοί τους στην ανάπτυξη αλλά και διάδοση της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας και παράδοσης αποτέλεσε το άναμμα για την πραγματοποίηση ενός τριήμερου συνεδρίου, από τις 20 έως τις 22 Σεπτεμβρίου του 2001, με θέμα «The Greek Islands and the Sea». Το

Hellenic Institute του Royal Holloway College του University of London έχει επιφορτιστεί με το έργο της διοργάνωσης του συνεδρίου, που θα λάβει χώρα στο Royal Holloway's Campus στο Egham, Surrey της Μεγάλης Βρετανίας. Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα <http://www.1.rhbc.ac.uk/hellenic-institute/Colloquium.gif>.

Πρόσκληση συμμετοχής στο συνέδριο για τα 15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου

Από την 4η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, την Προγραμματική Σύμβαση Υ.Π.Π.-Τ.Α.Π.Α.-Δήμιου Ροδίων και την Επιτροπή Παρακολούθησης Έργων στα Μνημεία της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου, διοργανώνεται Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, με θέμα «15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου». Το συνέδριο, που θα πραγματοποιηθεί στη Ρόδο το Νοέμβριο του 2001, θα περιλάβει τις εξής θεματικές ενότητες: α. Ιστορική και αρχαιολογική έρευνα στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου, β. Αποκατάσταση των μνημείων της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου, γ. Συντήρηση δομικών υλικών και έργων τέχνης της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου, δ. Πολυεπιστημικές μελέτες και επιθεωρήσεις στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου, ε. Η ελληνική και η διεθνής εμπειρία στην αποκατάσταση μεσαιωνικών συνόλων και μνημείων.

Στόχος του συνεδρίου είναι η παρουσίαση των νέων στοιχείων της έρευνας, καθώς και η ενθέρμηση της επιστημονικής κοινότητας και του ευρύτερου κοινού για τα έργα αποκατάστασης στη Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου και στα μνημεία, με παρουσίαση της μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε. Παράλληλα επιδιώκεται μια γόνιμη ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, με βάση τα αντίστοιχα παραδείγματα από άλλων ιστορικών πεδίων.

Οι μετέχοντες που ενδιαφέρονται να παρουσιάσουν εργασίες σχετικές με το θέμα του συνεδρίου, παρακαλούνται να αποστείλουν συμπληρωμένη μία δήλωση συμμετοχής, την οποία θα πρέπει να προμηθευτούν από την Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου, καθώς και περιλήψεις των ομιλιών των προτεινόμενων προς παρουσίαση εργασιών τους, έως τις 31 Μαρτίου του 2001. Οι ανακοινώσεις γράφονται να παρουσιάζονται στην ελληνική, αγγλική, γαλλική ή ιταλική γλώσσα. Δεδομένου ότι τα Πρακτικά θα δημοσιευθούν αμέσως μετά τη διεξαγωγή του Συνεδρίου, τα πλήρη κείμενα των ανακοινώσεων, μαζί με το απαραίτητο σχεδιαστικό ή φωτογραφικό υλικό, θα πρέπει να κατατεθούν το αργότερο μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου του 2001.

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στη Γραμματεία της Επιτροπής Παρακολούθησης Έργων στα Μνημεία της Μεσαιωνικής Πόλης της Ρόδου υπόψη κ. Μπατούλας Κωσταντίνου (08.30-14.00) ή κ. Χαρούλας Φαντακούση (18.00-21.00). Διεύθυνση: οδός Ιπποτών, Ρόδος 851 00, τηλ.: 0241. 74387, fax: 0241. 74389, e-mail: rodos-mmr@rho.forthnet.gr.

Ο αέρας πηγή ζωής, κίνησης και καθαρισμού

Από τις 15 έως τις 17 Δεκεμβρίου του 2000 οργανώθηκε, από το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, τους Φίλους του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και το Ινστιτούτο των Ελλήνων Μύλων, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, επιστημονική συνάντηση με θέμα «Ο αέρας πηγή ζωής, κίνησης και καθαρισμού». Η συνάντηση περιελάβε ανακοινώσεις με εξαιρετικά ενδιαφέροντα θέματα και πραγματοποιήθηκε στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, στην Αίθουσα Παλαϊάς Βουλής.

Συμπόσιο με θέμα «Αρύπνιση των αισθησών και προσωπικές προτιμήσεις (11ος-15ος αι.)»

Από το Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών οργανώθηκε συμπόσιο με θέμα «Αρύπνιση των αισθησών και προσωπικές προτιμήσεις (11ος-15ος αι.)», το οποίο έλαβε χώρα στο αμφιθέατρο «Λεωνίδα Ζέρβα», του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, την Παρασκευή 24 και το Σάββατο 25 Νοεμβρίου 2000.

Οι πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες στο νόμο Θεσπρωτίας

Οι πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες στο νόμο Θεσπρωτίας αποτέλεσαν το αντικείμενο μερίδας που οργανώθηκε από την Η'

Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κέρκυρας-Θεσπρωτίας, στο Συνεδριακό Κέντρο Τ.Ε.Ι. Ηγουμενίτσας, στις 13 Δεκεμβρίου του 2000. Στο πλαίσιο της μεριδίας πραγματοποιήθηκε και φωτογραφική έκθεση με το ίδιο θέμα.

Διεθνής Συνάντηση με θέμα «Bisanzio, Venezia e il mondo franco-greco (XIII-XV secolo)»

Στο Centro Tedesco και στο Istituto Ellenico της Βενετίας έλαβε χώρα η Διεθνής Συνάντηση με θέμα «Bisanzio, Venezia e il mondo franco-greco (XIII-XV secolo)», την Παρασκευή 1 και το Σάββατο 2 Δεκεμβρίου 2000. Με αφορμή τη συμπλήρωση 100 ετών από τη γέννηση του Raymond-Joseph Loewitz, παρουσιάστηκε μια σειρά από εξαιρετικά ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις, από ξένους αλλά και Έλληνες μελετητές.

Η μακεδονική παρουσία στην Αθήνα, 323-229 π.Χ.

Τρεις μέρες, από τις 24 έως τις 26 Μαΐου του 2001, θα διαρκέσει το συνέδριο με τίτλο «Η μακεδονική παρουσία στην Αθήνα/The macedonians in Athens, 323-229 π.Χ.», που διοργανώνεται στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Συγκεκριμένα, το συνέδριο, με ανακοινώσεις που κινούνται σε δύο βασικούς άξονες, τον ιστορικό και τον αρχαιολογικό, θα πραγματοποιηθεί στο αμφιθέατρο Ι. Δρακοπούλου, Προπύλαια, οδός Πανεπιστημίου 30.

Ημερίδα από το Δήμο Αχαρνών

Την Κυριακή 27 Μαΐου 2001, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Δημοτικού Μεγάρου του Δήμου Αχαρνών, διοργανώνεται μεριδία, με θέμα «Η απελευθέρωση της Αθήνας από τους Τούρκους το 1829», στο πλαίσιο των εκδηλώσεων που πραγματοποιεί ο Δήμος Αχαρνών κάθε χρόνο για τον εορτασμό της απελευθέρωσης της Αθήνας, η οποία ξεκίνησε από το Μενίδι, με τη συμμετοχή και όλων των υπόλοιπων περιοχών της Αττικής.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Διάλεξη στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας

«Mantels: Seher und Seherinnen im antiken Griechenland» είναι ο τίτλος της διάλεξης της Dr A. Hupfloh, η οποία θα πραγματοποιηθεί την Τρίτη 3 Απριλίου 2001, στις 6 μ.μ., στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας (Θεσίου 1, τηλ.: 3820270, 3820092, e-mail: allgref@daiathen.gr).

Αρχαία Ελλάδα σήμερα, γιατί και για ποιον;

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 40 χρόνων από την ίδρυση των Ανθρωπιστικών Ινστιτούτων του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, διοργανώθηκε, τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2000, σειρά διαλέξεων και εκδηλώσεων. Έτσι, το Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας (ΚΕΡΑ) προσκάλεσε τον ακαδημαϊκό και διευθυντή της Ελβετικής Αρχαιολογικής Σχολής Pierre Ducey, να δώσει διάλεξη με θέμα: «Αρχαία Ελλάδα σήμερα, γιατί και για ποιον».

Ο ομιλητής, αναλύοντας το ρόλο που διαδραμάτισε ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός στη διαμόρφωση της δυτικής σκέψης, τοποθέτησε την Ευρώπη στη θέση της κληρονόμου του ελληνικού πνεύματος και του «ελληνικού βασιμματος». Η γνώση της αρχαίας ελληνικής ιστορίας είναι, σύμφωνα με τον P. Ducey, απαραίτητη, εφόσον μέσα από τη μελέτη των κλασικών σπουδών έρχεται κανείς σε επαφή με αξίες διαχρονικής εμβέλειας – τη δικαιοσύνη, την ελευθερία, τη δημοκρατία – οι οποίες αποδείχθηκαν ανθεκτικές στο χρόνο και ουσιαστικά διαμόρφωσαν το σημερινό πρόσωπο σκέψης. Ο Pierre Ducey καταλήγει έτσι στο συμπέρασμα ότι η αρχαία Ελλάδα ανήκει σε όλους, γιατί μας βοηθά να κατανοήσουμε τις ρίζες μας, καθώς και τις αξίες που πρέπει να διέπουν τον κόσμο.

A. Δ.

Ελληνική Νεάπολι: Ταφικά μνημεία με γραπτή διακόσμηση της Ελληνιστικής Εποχής

Η Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή προσκάλεσε στις 7 Δεκεμβρίου του 2000 την καθηγήτρια Αρχαιολογίας και Ιστορίας Ελληνικής και Ρωμαϊκής Τέχνης του Πανεπιστημίου της Νάπολι Ida Baldassarre, η οποία έδωσε διάλεξη με θέμα «Ελληνική Νεάπολι: Ταφικά μνημεία με γραπτή διακόσμηση της Ελληνιστικής Εποχής».

Η ομιλήτρια παρουσίασε μια ομάδα θαλαμειοειδών τάφων με γραπτή διακόσμηση, οι οποίοι, αφού επανεξετάστηκαν, χρονολογήθηκαν στο τέλος του 4ου/αρχές του 3ου π.Χ. αιώνα. Η υψηλή ποιότητα και η λεπτοπία στη διακόσμηση των ταφικών αυτών μνημείων καθιστά την ελληνική αποικία της Νεαπόλεως κέντρο διάδοσης τέχνης και πολιτισμού στην ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα μετά την πτώση του Τάραντα. Η Ida Baldassarre έκανε λόγο για αντιστοιχίες ανάμεσα στους τάφους της Νεαπόλεως και σε κάποιους από εκείνους που βρίσκονται στη Μακεδονία, την Αλεξάνδρεια και τη Μικρά Ασία, καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως οι τάφοι στη Νεάπολι αντικατοπτρίζουν τα καλλιτεχνικά πρότυπα της «Μεγάλης Ελλάδας».

A. Δ.

Τα αναστηλωτικά έργα της Ακρόπολης

Η Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας (ΕΜΑΕΤ) διοργανώνει στις 9 Δεκεμβρίου του 2000 επιστημονική εκδήλωση στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης. Η εκδήλωση ήταν ιδιαίτερα πρωτότυπη, αφού η ομιλία του Α. Τανούλα, με θέμα «Τα αναστηλωτικά έργα της Ακρόπολης», πραγματοποιήθηκε στο χώρο των εργασιών. Ο Α. Τανούλας αναφέρθηκε στην τεχνολογία που επισημάνη στα μνημεία της Ακρόπολης, καθώς και στην τεχνολογία που χρησιμοποιείται σήμερα στις αναστηλώσεις, η οποία προσπαθεί να μιμηθεί κατά το δυνατόν την αρχαία.

Η διάλεξη επικεντρώθηκε στο μνημείο των Προπυλαίων. Απορριμμένες από τις αρχιτεκτονικές λύσεις του Μνησικλή, ο Α. Τανούλας κατέληξε στις λαθραγόμενες αναστηλωτικές εργασίες του κ. Μπαλάνου (από το 1909 έως το 1917), που οδήγησαν στις σύγχρονες αναστηλώσεις (από το 1989), προκειμένου να αποφευχθεί η κατάρρευση του μνημείου. Οι παριστάμενοι ενημερώθηκαν για τον τρόπο διεξαγωγής των αναστηλώσεων σήμερα: δίπλα στο μνημείο τοποθετήθηκε αεροσφύρα, για την καθαράση των αρχιτεκτονικών μελών, το δάπεδο καλύφθηκε με στρώση τσιμέντου για προστασία, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν παρακείμενο εργαστήριο για τη συντήρηση των μαρμάρων και της συναρμολόγηση των αρχιτεκτονικών μελών που συνανήκουν.

A. Δ.

Η φρυγική Μητέρα Θεά από την Ανατολή στην Ελλάδα: προλήψεις και μεταλλάξεις

Διάλεξη πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Ν. Π. Γουλανδρή, από την αρχαιολόγο Δρ Ευγενία Βικέλα, με θέμα «Η φρυγική Μητέρα Θεά από την Ανατολή στην Ελλάδα: προλήψεις και μεταλλάξεις». Πρόκειται για μία συνηρική παρουσίαση ανάμεσα στη φρυγική Μητέρα Θεά, την επονομαζόμενη «Κουμπιενίτι», τη μόνη θεότητα με τόσο ευρεία λατρεία στη Φρυγία, και την Κυβέλη, την ελληνική εκδοχή της. Η λατρεία της διαδόθηκε ταχέως από την Ανατολή στην Ελλάδα, ήδη από τον 6ο π.Χ. α., ενσωματωμένη με τη μορφή της Κυβέλης. Η ομιλήτρια παρέχει πολλές τυπολογικές λεπτομέρειες αναφορικά με τους τύπους και τα είδη λατρείας, καθώς και τις απεικονιστικές στην τέχνη των δύο εκδοχών της θεότητας, μέσα από παράθεση αρχαιολογικών δεδομένων από την Ελλάδα και τη Φρυγία.

A. Δ.

Εκδήλωση στη Γεννάδιο Βιβλιοθήκη

Εκδήλωση στη Γεννάδιο του διαπρεπούς Βρετανού βυζαντινολόγου Sir Steven Runciman διοργάνωσε η Γεννάδιο Βιβλιοθήκη, σε συνεργασία με την Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή, την Τρίτη 12 Δεκεμβρίου του 2000. Ο Sir Steven Runciman, Σκωτσέζος στην καταγωγή, απεβίωσε την 1η Νοεμβρίου του 1999, αφού πέρασε μεγάλο μέρος του μακρού βίου του στην Ελλάδα, την οποία και θεω-

ρούσε δεύτερη πατρίδα του. Η εκδήλωση είχε σκοπό να τιμήσει το έργο και την προσφορά του στην ιστορική έρευνα και τη μελέτη της βυζαντινής περιόδου: άλλωστε η τρίτομη «Ιστορία των Σταυροφοριών» του Steven Runciman αποτελεί έργο κλασικό για την περίοδο αυτή.

Το πρόγραμμα περιέλαβε σειρά συνύμνων παρουσιάσεων από πολλούς επιστήμονες του κλάδου, την Άγγελική Λιάου, τους καθηγητές Donald M. Nicol, Anthony Bryer και Άγγελο Δηληθόρη, τον Κώστα Καρρά, τη Δρ Κατερίνα Κρίκου-Davis, τον Patrick Leigh Fermor και τη Δρ Χάρις Καλλιά, διευθύντρια της Γενναείου Βιβλιοθήκης. Οι ομιλίες αναφέρθηκαν στο επιστημονικό έργο του sir Steven Runciman, παράλληλα όμως και στο χαρακτήρα του, παραθέτοντας γραφικές λεπτομέρειες και για τη ζωή του. Μετά το πέρας των ομιλιών προβλήθηκε η βραβευμένη ταινία του sir Steven Runciman, «A Bridge to the Past», της Λυδίας Καρρά.

A. Δ.

Διάλεξη για τους αρχαίους λιμένες του Αιγαίου

Οι «Αρχαίοι Λιμένες του Αιγαίου» ήταν το θέμα διάλεξης των Α. Ζήρου και Κ. Μέμου, η οποία οργανώθηκε από την Εταιρεία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας, στις 8 Μαρτίου 2001, στην Αίθουσα Διαλέξεων του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (Καραγεωργίου Σερβίας 4, 5ος όροφος).

Σειρά διαλέξεων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Από την Εταιρεία των Φίλων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου οργανώνεται σειρά διαλέξεων, για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2001, στο αμφιθέατρο του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Το πρόγραμμα των διαλέξεων έχει ως εξής:

- α. 24.1.2001, 7 μ.μ., Μ. Κορρέας, «Νέες παρατηρήσεις στις ανατολικές μετώπες του Παρθενώνα»
- β. 7.2.2001, 7 μ.μ., Γ. Λώλος, «Το σπήλαιο του Ευριπίδη και το Ιερό του Διονύσου: ανασκαφές στη νότια Σαλαμίνα, 1994-2000»
- γ. 21.2.2001, 7 μ.μ., Χ. Κριτζάς, «Ταβέριοντας για τον παράδεισο των Αρχαίων. Νέο ρωμαϊκό ανάγλυφο από την περιοχή της Γόρτυνας»
- δ. 7.3.2001, 7 μ.μ., Ι. Μέννεγκας, «Πιστά εκμαγεία μουσειακών εκθεμάτων»
- ε. 21.3.2001, 7 μ.μ., Κ. Ζάχος, «Αρχαιολογικές έρευνες στο Μνημείο της Νίκης του Ακτίου στην αρχαία Νικόπολη»
- στ. 4.4.2001, 7 μ.μ., Ευάγγ. Καραβιγιάννης, «Το μνημιαίο νεκροταφείο των Γλυκών Νερών Αττικής».

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Αγαπητή ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ,

Οι συμπάσεις στην ανθράπινη σκέψη είναι όντως εντυπωσιακές! Παράδειγμα θαυμαστό το κείμενο του αναπλ. Καθηγητή Ιατρικής Α.Π.Θ., αγγειοχειρουργού κ. Θωμά Γερασιμίου, με τίτλο «Ο θάνατος του Μεγάλου Αλεξάνδρου». Οι τρεις εκδόσεις για τα αίτια (Επιμερίδα *Εδεσσαίης* της 12.2.2000), το οποίο συμπλητεί ακόμα και φραστικά, ακόμα και στη στίξη, με άρθρο του αειμνητού Χαρόλαμπου Ν. Σιμαρώνη, το οποίο, με τίτλο «Ο θάνατος του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ένα οδοιπορικό ή ένα ιατρικό βελτί», είχε δημοσιευθεί στο περιοδικό *Ελληνική Ιατρική* (τόμος 61, τεύχος 2, σσ. 162-166) του 1995. Το άρθρο αυτό αναφέρεται και στη βιβλιογραφία του κ. Θ. Γερασιμίου.

Πιστεύω πως τα σχόλια περί δεοντολογίας κ.λπ. των υπηρετούντων του Ιπποκράτη περισεύουν.

Με εκτίμηση
Μάριος Ήλιος
Φοιτητής Ιατρικής
Κηφισιά 5.12.2000

Τα «Αρχαιολογικά» επιμελείται η Κατερίνα Τσεκούρα.

ΒΙΒΛΙΑ

Η αναστήλωση των αρχαίων μνημείων στη Νεώτερη Ελλάδα (1834-1939)

Φανή Μαλούχου-Τυφάου

Εκδ. της Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 1998

Η αναστήλωση των αρχαίων μνημείων στη νεώτερη Ελλάδα, της αρχαιολόγου Φ. Μαλούχου-Τυφάου, αποτελεί μια πραγματικά πολύτιμη μελέτη της «Βιβλιοθήκης της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, αρ. 176», και εντάσσεται στο πλαίσιο του έντονου ενδιαφέροντος που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με θέματα προστασίας, αποκατάστασης και ανάδειξης των μνημείων, με την ευρεία έννοια του όρου. Φιλοδοξεί να καλύψει, κατά το δυνατόν, το βιβλιογραφικό κενό που υπάρχει όσον αφορά σε μια γενική αλλά συστηματική εξιστόρηση των προσπαθειών αναστήλωσης –υπό την ευρεία χρήση του όρου, που περιλαμβάνει κάθε είδους επεμβάσεις, από τις απλές, της στερεώσεως ή συντήρησης, έως τις συνθετότερες, της αποκατάστασης-, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα αρχαία μνημεία τον πρώτο αιώνα ζωής του νεοελληνικού κράτους από τους αρμόδιους φορείς, την κρατική Αρχαιολογική Υπηρεσία και την Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.

Η μελέτη διαρθρώνεται σε κεφάλαια, με βάση τις κρίσιμες ιστορικές περιόδους του νεοελληνικού κράτους έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: την οθωμανική περίοδο (1833-1863), την περίοδο από την πτώση του Όθωνα έως την Επανάσταση του 1909 (1864-1909), και την περίοδο ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1910-1939). Η επιμέρους διάρθρωση των κεφαλαίων γίνεται, κατά κύριο λόγο, με βάση τη δράση συγκεκριμένων προσώπων, τα οποία κατεχάν θρησκειολογικά στις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς που είχαν αναλάβει το έργο της αναστήλωσης των μνημείων της ελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς. Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου παρουσιάζονται συνοπτικά οι σχετικές με την αναστήλωση αντιλήψεις αλλά και οι επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την εν λόγω χρονική περίοδο στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Στα παραρτήματα περιλαμβάνονται αδημοσίευτα κείμενα –πρότασεις, περιγραφές ή κριτικές των αναστηλωτικών επεμβάσεων που συντελέστηκαν τον πρώτο αιώνα ζωής του νεοελληνικού κράτους- αλλά και κείμενα δημοσιευμένα, αντιπροσωπευτικά του πνεύματος μιας εποχής ή παραγωγών μιας προς τη σημερινά τους, Τέλος, στα παραρτήματα δημοσιεύεται, για πρώτη φορά στα Ελληνικά, ο πρώτος διεθνής καταστατικός χάρτης επεμβάσεων στα μνημεία, ο Χάρτης των Αθηνών (1931).

Η λεπτομερής αρχαιολογική έρευνα, η ενδελεχής βιβλιογραφική ενημέρωση, καθώς και τα νέα στοιχεία –όσον αφορά στις παλαιότερες επεμβάσεις- που προέκυψαν από τις σύγχρονες εργασίες στα μνημεία, αποτελούν τους βασικούς άξονες της εν λόγω μελέτης. Ολοκληρώνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίαση μιας πραγματικά πολύτιμης και επιμελημένης –από κάθε άποψη- έκδοσης, αξίζει να αναφερθεί κανείς στο εξαιρετικό ενδιαφέρον και πλούσιο, άγνωστο μέχρι σήμερα, εικονογραφικό υλικό της (φωτογραφίες, σχέδια κ.λπ.), που παρουσιάζει ανάγλυφα της αναστηλωτικές δραστηριότητες και αντιλήψεις μιας ολοκληρωτής, χαμένης για ιστορικής περιόδου, που υπήρξε αδιαμεσολάβητα εξαιρετικά καθοριστική για τις μετέπειτα εξελίξεις στον τομέα της προστασίας και ανάδειξης των μνημείων.

Το Χαλί της Ανατολής

Ντόρα Πέγκα

Επιμ. Εμφορμένη Ρούπα

Εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000

Το Χαλί της Ανατολής είναι μια περιήγηση στην ιστορία του χειροποίητου ανατολικού χαλιού, αυτού του συνήθως ανυπόγραφου έργου τέχνης, που έχει τον δικό του εικαστικό και νοηματικό κώδικα.

Στην αρχή αυτής της συναρπαστικής ιστορίας συναντάμε το αρχαιότερο γνωστό χαλί, το χαλί Παρίκι, που έχει ηλικία 2.600 χρόνων και βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο Ερμιτάζ. Βρέθηκε το 1946 στα Άλταϊν Όρη της νότιας Σιβηρίας, όπου είχε ταπει μαζί με κάποιον Σκύθη ηγεμόνα του 6ου αι. π.Χ. Ο τάφος συλήθηκε, με από-

λέσμη να πέσουν νερά στο εσωτερικό του. Τα νερά πάγισαν και προστέτησαν το χαλί από τη φθώρα του χρόνου, για να αποτελέσει το αρχαιότερο δείγμα ταπητοურγίας.

Το βιβλίο έρχεται να απαντήσει σε αρκετά ερωτήματα, όπως εκείνα που σχετίζονται με τις πρώτες ύλες του χαλιού και τις κοινωνίες που τις παρήγαγαν ερωτήματα για τα διακοσμητικά μοτίβα και τα μυθικά της αποδικοποίησή τους, για τις συγκυρίες που έκαναν το χειριστήριο χαλί ορισμένων περιοχών συνολικό είδος, για τις νομαδικές φυλές που έζησαν -ή και ζουν- από την οικονομία του χαλιού.

Ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία καλύπτεται, αν και θα πρέπει να σημειωθεί ότι απουσιάζει από τις σελίδες του βιβλίου η αναφορά στο ελληνικό χειροποίητο χαλί.

Π. Τ.

Η εξέλιξη του πάθους

Jacqueline de Romilly
Εκδ. Το Άστυ, Αθήνα 2000

Με πρόλογο του καθηγητή Γιώργη Γιατρομανωλάκη, κυκλοφόρησε το βιβλίο αυτό, που έχει πλέον ηλικία 40 χρόνων, αλλά παραμένει αδέσπεραστο. Η συγγραφέας παρουσιάζει ορισμένες σκηνές πάθους των τριών μεγάλων τραγικών -Αισχύλου, Σοφοκλή, Ευριπίδη- και συγκρίνει τη γραφή, τη φιλοσοφική τοποθέτηση και το ύφος των τριών δημιουργών. Υπογραμμίζει πως ο Αισχύλος τοποθετεί το βάρος στους θεούς. Αυτά ρυθμίζουν τη μοίρα των ανθρώπων, που δρουν μέσα στο φόντο και την αγνότητα. Ο Ευριπίδης επικεντρώνει την προσοχή του στον άνθρωπο και στις διακυμάνσεις της ψυχικής του κατάσταση, οι οποίες δημιουργούν την τραγωδία. Αντίθετα στους δύο, χρονικά και ουσιαστικά, ο Σοφοκλής συνδυάζει το ψυχικό πάθος με το σωματικό νόνο. Όπως γράφει στον πρόλογο του ο Γ. Γιατρομανωλάκης, «Η αντικειμενική χρησιμότητα του βιβλίου αυτού, η ομολογούμενη ωφέλεια του, συνοδεύεται και από ένα άλλο στοιχείο, που δεν βρίσκεται συχνά σε βιβλία αυτού του είδους. Η όλη του ανάπτυξη, η γραφή του, γίνεται με τρόπο άκρως γοητευτικό. Η στοχαστικότητα εκτίθεται με τρόπο τερντόν, για του-το και το κέρδος του αναγνώστη είναι πολλαπλό».

Διον, Η ανακάλυψη

Δημήτρης Παντερμαλιάς
Εκδ. Αδάν, Αθήνα 2000

Η ανασκαφή του αρχαιολογικού χώρου του Δίου παρουσιάζεται από τον καθηγητή Αρχαιολογίας και διευθυντή των ανασκαφών του χώρου Δ. Παντερμαλιά. Στις 300 σελίδες της έκδοσης αυτής ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει το οδοιπορικό των ανασκαφών με χρονολογίες-σταθμούς, το 1855, οπότε και εντοπίστηκαν για πρώτη φορά αρχαιότητες από Γάλλο αρχαιολόγο, το 1928, που πραγματοποιήθηκε η έναρξη των ανασκαφών από τον πρύτανη του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Γ. Σωτηριάδη, και το 1973, οπότε ο Δ. Παντερμαλιάς ανέλαβε τη διευθύνση των ανασκαφών. Σκιαγραφείται τόσο η αλληλουχία των αρχαιολογικών στρωμάτων και περιόδων όσο και η ευρύτερη ακτινοβολία του πολιτισμικού κέντρου που αποτέλεσε το Δίον κυριακά κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα. Όλες αυτές οι πληροφορίες συνοδεύονται από σπάνια ανέκδοτο φωτογραφικό υλικό, αλλά και από εργασίες που επικεντρώνονται στην έρευνα του ιερού του Διός και της αρχαίας πόλης.

Πολιτισμική Παραγωγή

Εικαστικοί καλλιτέχνες στην Ελλάδα
Sonja Hermann
Εκδ. Lit, Münster 2000

Από τον εκδοτικό οίκο Lit του Münster της Γερμανίας κυκλοφόρησε διπιστημονική έρευνα, με τίτλο *Πολιτισμική Παραγωγή-Εικαστικοί καλλιτέχνες στην Ελλάδα*. Η έρευνα έγινε στο Πανεπιστήμιο του Κάσσελ, υπό την αιγίδα του καθηγητή Γ. Μ. Χέλστερν, διευθυντή του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Τομέα Έρευνας και Διοίκησης, με τη συνεργασία του Τμήματος Ιστορίας της Τέχνης της Σχολής Καλών Τεχνών του ίδιου Πανεπιστημίου.

Η έρευνα εξετάζει τις συνθήκες εργασίας και ζωής εικαστικών καλλιτεχνών που ζουν και εργάζονται στη Ελλάδα, καθώς επίσης και το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο της καλλιτεχνικής δημιου-

ργίας, για την εξερεύνηση σημαντικών παραγόντων σχετικών με την καλλιτεχνική τους παραγωγή. Η ανάλυση των συνθηκών εργασίας και ζωής των εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως «denial case» (εξωχρηστίτη περίπτωση), καθώς περιγράφει με ποιο τρόπο το οικονομικό πλαίσιο συνθηκών εργασίας και η πολιτισμική επιρροή συμπεράτων. Επίσης, μελετήθηκε το κατά πόσο η καλλιτεχνική παραγωγή κίνητρα επιφέρει ακόμα και σήμερα από την πολιτισμική κληρονομιά. Σε ξεχωριστό κεφάλαιο εξετάστηκε κατά πόσο η σύγχρονη εξέλιξη του «πολιτισμικού τοπίου» θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την καλλιτεχνική παραγωγικότητα. Η προσπάθεια κατανόησης και καταγραφή των ατομικών συνθηκών εργασίας και ζωής εικαστικών καλλιτεχνών συμπληρώνει ένα κενό στον τομέα αυτόν της επιστημονικής έρευνας. Ειδικότερα, στις ξεχωριστές βιογραφίες, υπάρχουν ενδείξεις ως προς τα γένεση της δημιουργικότητας και της προσπάθειας για καινοτομία σε διεθνές επίπεδο. Μεθοδολογικά η θεωρητική ανάλυση συνδέεται με τα ατομικά και οργανωτικά επίπεδα. Τέλος, σε ειδικό παράρτημα, περιγράφεται η γενική εξέλιξη του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος (Ε.Ε.Τ.Ε.) και της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.), καθώς και των εικαστικών μουσείων και εκθεσιακών χώρων.

Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας

Wolfgang Schuler

Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1999

Η ελληνική ιστορία, από την περίοδο του κρητομικηνικού πολιτισμού έως τα χρόνια του Φίλιππου Β' του Μακεδόνα. Τρεις ενόπλιτες συνθέσεις τη μελέτη αυτή. Η πρώτη αφορά στις διαθεσίμες ιστορικές και αρχαιολογικές πηγές, η δεύτερη σε μια γενικότερη ανάλυση των δεδομένων, ενώ στο τρίτο μέρος παρατίθεται η εκτενής βιβλιογραφική τεκμηρίωση του έργου.

Υδρόμυλοι της Λέσβου

Μάκης Αεζιώτης

Εκδ. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Λέσβου, Λέσβου 2000

Το Μουσείο Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου πρόβλεψε στη δημοσίευση του φυλλαδίου αυτού, που έγραψε ο γνωστός γιατρός-ερευνητής Μάκης Αεζιώτης. Πρόκειται για την καταγραφή των υδρόμυλων της Λέσβου (βλ. *Αρχαιολογία και Τέχνες*, τ. 76) και των υλικών δακτύλων τους. Το θέμα παρουσιάζεται με σαφήνεια και καλαισθησία, αλλά και με ωραία εικονογράφηση (φωτογραφίες και σχέδια του συγγραφέα). Η έκδοση αυτή εντάσσεται στις εκδηλώσεις των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2000, που θέμα είχαν και φέτος (1999-2000) «Τοθάνατο νερό».

Η Λεβάρδια και η επαρχία της

Αριστέιδης Κ. Ρουσσάκης

Εκδ. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Βοιωτίας, Λεβάρδια 1998

Με χορηγία του Α.Ε. Αλουμιών της Ελλάδος, κυκλοφόρησε η ωραία αυτή έκδοση, που μας ξενεγεί, με τρόπο ουσιαστικό, στην πόλη και στον ευρύτερο χώρο της Λεβάρδιας.

Ο συγγραφέας, γνωστός ερευνητής και μελετητής της περιοχής από παλαιότερες δημοσιεύσεις του, μας οδηγεί ως μια ενδιαφέρουσα περιήγηση στην πόλη, από την αρχαιότητα ως τη σύγχρονη εποχή, με τη συνδυασία πλούσιας εικονογράφησης και σπάνιων αρχαίων και φωτογραφικών ντοκουμέντων. Συγκεκριμένα, ο ίδιος κυκλοφορεί και το βιβλίο *Εμπροσθός Σύλλογος Λεβάρδιας 1899-1999*, με εκδότη τον Εμπροσθό Σύλλογο της πόλης. Το έργο συμβάλλει στην πρόσφατη ιστορία μας. Δύο καλά βιβλία.

Νικ. Θ. Χολέβας
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ηριδανός, το ποτάμι της αρχαίας πόλης

Συλλογικό έργο

Εκδ. Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ΥΠ.Π.Θ., Αθήνα 2000

Ηριδανός, το ποτάμι της αρχαίας πόλης τιτλοφορείται για ακόμη έκδοση που πραγματοποιήθηκε κατά το έτος 2000 από το

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλοτριώσεων, για λογαριασμό του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Πρόκειται για ένα ιστορικό, βοτανολογικό και ζωολογικό οδοπορικό στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, με οδηγό το μοναδικό για σήμερα ορατό τμήμα της κοίτης του ποταμού Ηριδανού, γνωστό ήδη από την αρχαιότητα. Στο πλαίσιο της σύγχρονης -εξορμητικής- και επιστημονικής, μέσω των Διεθνών Συνθηκών- τάσης για προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, όχι μόνο με την κλασική έννοια των αρχαιολογικών χώρων και των οικιστικών συνόλων, αλλά και με την έννοια των πολιτιστικών τοπίων, ο Ηριδανός αντιμετωπίζεται ως μνημείο και μάλιστα ενεργό, όσον αφορά την υπόθεση αιεσιφωρίας της Αθήνας.

Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στην ιστορία του ποταμού, ο οποίος αποτέλεσε βασικό κίνητρο επέκτασης της άνυδρης Αθήνας των προϊστορικών χρόνων προς τα βόρεια και τα δυτικά, βούρκο και κλειστό αγωγό (στο δυτικό τουλάχιστον τμήμα του) της πυκνοκατοικημένης Αθήνας των ιστορικών χρόνων, και αντικείμενο οικιών έρευνας, στο πέρασμα των αιώνων, οι οποίες οδήγησαν στη διατύπωση διαφόρων απόψεων σχετικά με την πηγή και την πορεία του. Μερικά ακόμα θέματα που συγκροτούν το περιεχόμενο της συγκεκριμένης έκδοσης αφορούν σε στοιχεία (συνδυαζόμενα από σχέδια) σχετικά με το τμήμα εκίνου του ποταμού που εντάσσεται στον Κεραμικό, στο οικοσυστήματό του, καθώς και στους σχετικούς με τον Ηριδανό μύθους και λατρείες της αρχαιότητας.

Στο πλαίσιο μιας εκκτριτικής ενημέρωσης του πολιτή, που άρχισε να υλοποιείται από διάφορους φορείς, ειδικά μετά την ανουβρία του 1992 -οπότε έγινε σαφέστερη όσο ποτέ η ανάγκη προστασίας των υδατινών πόρων-, το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.Π.Ο. ανέλαβε μια σειρά εκπαιδευτικών δράσεων και εφαρμογών, με άξονα τον αρχαίο Ηριδανό. Σχετική με τις εκπαιδευτικές αυτές δράσεις αναφορά γίνεται στην έκδοση *Ηριδανός, το ποτάμι της αρχαίας πόλης*:

α. «Αναζητώντας τον χαμένο Ηριδανό» (Μάιος 1992)

Πραγματοποιήθηκε στον Κεραμικό και εστιάζονταν στην αναγνώριση της πορείας του Ηριδανού, με στόχο την διά φαντασίας ανάπλαση του τοπίου και περιβάλλοντος της αρχαίας Αθήνας, έτσι ώστε να γίνουν ορατά στοιχεία οι επιβλητικές μεταμορφώσεις του ιστορικού τοπίου και οι συνέπειές της αναρχής διαμόρφωσης του 20ού αιώνα.

β. «Ηριδανός, Συμμετοχή για 13 παιδιά» (Ιούνιος 1992)

Δρώμενο -με παντομίμα, μουσική, χορό και τραγούδια- που παρουσιάστηκε από παιδιά στο Παρίσι, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Συνάντησης «Η Ευρώπη των ποταμών». Θέμα του η σχέση του ανθρώπου με το ύδωρ κατά την αρχαιότητα.

γ. «Ηριδανός, το ποτάμι της αρχαίας πόλης» (μόνιμη εκπαιδευτική δράση)

Πραγματοποιείται στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού και οι θεματικές της άξονες είναι η χωροταξική οργάνωση της αρχαίας πόλης και οι σχέσεις των Αθηναίων με τα ύδατα.

Ολοκληρώνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίαση, αξίζει να επισημανθεί ότι στην επιμελημένη -από κάθε άποψη- έκδοση *Ηριδανός, το ποτάμι της αρχαίας πόλης*, εντάσσεται η σχετική με τα θέματα της βιβλιογραφία, καθώς και δύο ξεχωριστές αναφορές στη χωροταξία και την πανίδα του Κεραμεικού, του αρχαιολογικού χώρου που συνδέεται άρρηκτα με την παρουσία του ποταμού Ηριδανού στο κλεινόν άστυ ήδη από την αρχαιότητα.

Barrington Atlas of the Greek and Roman World

Suvnt. Richard J. A. Talbert

Εκδ. Princeton University Press, Princeton 2000

Έργο αναφοράς ο Άτλας του Ελληνικού και Ρωμαϊκού κόσμου. Δορυφορικές εικόνες και οι πιο σύγχρονες μέθοδοι χαρτογράφησης επέτρεψαν την ανασύσταση του τοπίου, γεωφυσικού και πολιτισμικού, των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων (1000 π.Χ. - 640 μ.Χ.).

Ο Άτλας προφέρει τις πιο πρόσφατες πληροφορίες από αρχαιολογικές ανακαλύψεις και επιστημονικές θεωρίες. Οι γεωγραφικοί χάρτες εκκινούν ένα μεγάλο τμήμα της υφρούς από την Ελλάδα μέχρι την Ινδία και τη Β. Αφρική, καλύπτοντας το χώρο όπου εδράσαν οι αυτόχθονες ή ως άποκοι Έλληνες αλλά και Ρωμαίοι.

Για την πραγμάτωση του όλου έργου, που περιλαμβάνει ένα CD-ROM και δύο τόμους με κείμενα, εργάστηκαν περισσότεροι από 70 επιστήμονες.

Πληροφορίες: Gary Hall, τηλ.: +44(0)1865 865466, e-mail: opp@opp.i-way.co.uk, δικτυακός τόπος: http://www.unc.edu/depts/cl_atlas/.

Πολιτισμός και Τέχνη, Επτά δοκίμια για το χορό Σουλγκόλι έργο

Εκδ. Προπολιτισ, Αθήνα 2000

Το περιεχόμενο αυτού του βιβλίου ασχολείται με την ανθρώπινη κίνηση και εκτείνεται σε διάφορες μορφές εθνομυθικής, από το αρχαίο ελληνικό θέατρο και τον παραδοσιακό χορό έως τον κλασικό και το σύγχρονο χορό, καθώς και τον αθλητισμό.

Τα δοκίμια αυτού βιβλίου έχουν ως κοινό σημείο αναφοράς τις θεωρίες του Ρούντολφ Λάιμπαν, αρχιτέκτονα, χορευτή και χορογράφου. Σήμερα, στα ευρωπαϊκά και αμερικανικά πανεπιστήμια, οι θεωρίες του έχουν ενοποιηθεί υπό το γενικό τίτλο *Χορολογίας Στουδής*.

Η χορολογία υποστηρίζει ότι οι σπουδές με αντικείμενο το χορό, ως μία ενόητη πρακτική και θεωρητική μάθηση, δηλαδή σώματος και πνεύματος, κίνησης και συναίσθηματος, μορφής και περιεχομένου, είναι πλέον αναγκαίες.

Οι χορολογικές σπουδές σήμερα, με το ευρύ φάσμα αναλυτικών μεθόδων που αναπτύσσουν για την προεργασία του χορευτικού φαινομένου, αποδεικνύονται ικανές να μελετήσουν το χορό στην πολυμορφία του με οργανωμένο τρόπο και σε βάθος.

Τα άρθρα έγραψαν οι: Ξαφίη Δαρμάτη, Μαρία Κουτσουμπά, Μαρία Κολοπατούλη, Μάρα Βαρεϊδάκη, Αστέρω Λαμπρινού, Τζίνα Μητροπούλου, Κάτια Σαβράμη.

Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου

Κείμενα: Ε. Βελιτζέλος, Ν. Ζούρος

Φωτογραφίες: Δ. Ταλιάνης, Β. Τσιώνης

Εκδ. Τοπίο, Αθήνα 2000

Ένα φωτογραφικό λείψωμα σε πολυτελή έκδοση, ο τόμος αυτός παρουσιάζει το μοναδικό γεωλογικό φαινόμενο που έλαβε χώρα πριν από είκοσι εκατομμύρια χρόνια στη Λέσβο. Πρόκειται για μία προϊστορική έκρηξη, η οποία αποτέλεσε τον δυτικό τμήμα του ηφαιστειακού κελύφους, που τεκμηριώθηκε με επιστημονικό τρόπο στη γεωλογική ιστορία της Λέσβου. Το κείμενο συντάχθηκε ο καθηγητής Παλαιοβοτανικής και Παλαιογεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ε. Βελιτζέλος, σε συνεργασία με το γεωλόγο κ. Ν. Ζούρο, διευθυντή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου. Οι δύο επιστήμονες περιγράφουν τη διαδικασία δημιουργίας του μοναδικού στο είδος του απολιθωμένου δάσους, τις ανασκαφές που διεξάγονται εκεί, καθώς και όλες τις προσπάθειες για τη διάσωση και την ανδειξή της περιοχής. Τέλος, οι σελίδες του λειψώματος περιλαμβάνουν ένα μικρό «οδοπορικό» στα αρχαιολογικά ευρήματα από το Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους (Μπαλί-Αλιώνα), τη νησιό Β. Νησιώτη αλλά και το νέο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου, στο Σίνρι.

Εβδωμάθια έγχρωμες φωτογραφίες από εξωτερικούς χώρους και σκηνικά από τα εκθέματα του μουσείου συνδυάζονται με κείμενα. Ας σημειωθεί ότι το λείψωμα κυκλοφορεί και σε αγγλική έκδοση, με τίτλο *The petrified forest of Lesbos* (μετάφραση: Geoffrey Cox).

Εβδωμάθια έγχρωμες φωτογραφίες από εξωτερικούς χώρους και σκηνικά από τα εκθέματα του μουσείου συνδυάζονται με κείμενα. Ας σημειωθεί ότι το λείψωμα κυκλοφορεί και σε αγγλική έκδοση, με τίτλο *The petrified forest of Lesbos* (μετάφραση: Geoffrey Cox).

Μόλυβος (Μήνυμα Λέσβου)

Κείμενο: Κ. Κόσταλη

Φωτογραφίες: Δ. Ταλιάνης

Εκδ. Τοπίο, Αθήνα 2000

Πρόκειται για ένα ακόμα πολυτελές φωτογραφικό λείψωμα εμπευσμένο από το νησί της Μυτιλήνης. Ο Μόλυβος είναι ένας οικισμός στα ΒΑ. του νησιού με μακρά παράδοση και ιστορία. Είναι φημισμένος πάντα στο λήφο, ενώ στην κορυφή του δεσποτεί το υπέροχο κάστρο των Γατελιούδων, διατηρημένο σε άριστη κατάσταση. Η αρχιτεκτονική του οικισμού οξείσεται στην παράδοση, διατηρώντας έτσι τη μοναδική φυσιογνωμία της περιοχής: στενά πέτρινα καλντερίμια, γραφικό μολύβι, πέτρινα διαφόρα σπίατα με στέγες από κεραμίδια, πολλά αρόχια, διακοσμημένα στο εσωτερικό τους με εξαιρετικές τοιχογραφίες.

Ο τόμος περιλαμβάνει 56 εγχρωμες φωτογραφίες από τον Μόλυβο και τη γύρω περιοχή, καθώς και 12 ζωγραφικά έργα γνωστών καλλιτεχνών (Θεόφιλος, Σπύρος Βασιλείου, Πάρις Πρέκας, Άγγελος Ραζής, Κώστας Γραμματόπουλος, Ροτόκ), οι οποίοι εμπνεύστηκαν από το φως, τα ελαϊόδεντρα και την αρχιτεκτονική της περιοχής.

Η αρχιτέκτων Κατερίνα Κότσαλη, με το κείμενό της, επιχειρεί τη «γνωριμία με τον τόπο και τους ανθρώπους του». Επιπλέον, ο ποιητής και δημοσιογράφος Λευτέρης Παπαδόπουλος παραθέτει τις εντυπώσεις του από την περιοχή, στον πρόλογο και στον επίλογο του λευκώματος. Τις φωτογραφίες συνοδεύουν 15 αποσπάσματα από κείμενα του Στρατή Μυρβήλη, του Ηλία Βενέζη, του Στρατή Μοϊνίου, του Μιχαήλ Γατελιού και της Κατερίνας Κότσαλη. Το λεύκωμα είναι δίγλωσσο (Ελληνικά, Αγγλικά).

Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών Ζωγράφοι-Γλύπτες-Χαράκτες (τόμος Δ, Πατ.-Ω)

Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 2000

Ολοκληρώθηκε, από τον εκδοτικό οίκο Μέλισσα, η επίσημη και πολυετής σύνθεση του Λεξικού Ελλήνων Καλλιτεχνών, με την έκδοσή του το τέταρτο τόμο (Πατ.-Ω). Το φιλόδοξο έργο είχε ξεκινήσει το 1997, όταν κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος του Λεξικού. Ο τελευταίος τόμος δίνει πλέον μία ολοκληρωμένη εικόνα του παλιών των Ελλήνων ζωγράφων, χαρακτών, γλυπτών, και όχι μόνο. Το Λεξικό περιλαμβάνει κεραιώσεις, σκισσογράφους, σκηνογράφους, καλλιτέχνες από το χώρο του θεάτρου σκηνών, των performances, της video art και από πολλούς άλλους κλάδους της μοντέρνας τέχνης.

Συνολικά, οι τέσσερις τόμοι αναφέρονται σε 5.000 περίπου καλλιτέχνες, έχοντας ως αφιερώματα τον 16ο αιώνα και καταλήγοντας στον 20ό αιώνα, εφόσον περιλαμβάνονται καλλιτέχνες που έχουν γεννηθεί μέχρι και το 1970. Έλληνες, Κύπριοι και ομογενείς καλλιτέχνες, καθένας ανάλογα με την προσφορά και το έργο του, εξετάζονται στους τόμους αυτούς. Η εικονογράφηση των τόμων είναι πλούσια, περιλαμβάνοντας 5.000 περίπου εγχρωμες εικόνες καλλιτεχνημάτων.

Για τη συγγραφή των λημμάτων συνεργάστηκαν με τον εκδοτικό οίκο Μέλισσα 80 επιστήμονες, καθηγητές πανεπιστημίου, ακαδημαϊκοί, ιστορικοί και κριτικοί τέχνης, εμπειλέτες μουσείων (ανάμεσα στο Σ. Λυδάκης, Χ. Χρήστου, Ν. Ζίας, Ν. Χατζηγκολάου, Μ. Σκαλτσά κ.ά.).

Η έκδοση του τέταρτου τόμου ήταν απόρροια πρωτογενούς επιστημονικής έρευνας, δηλαδή μελέτης πολλών και ποικίλων αρχείων, καταγραφής συλλογών, αποδελτιώσεων καταλόγων μουσείων, περιοδικών κ.ά. Περιλαμβάνονται 1.150 καλλιτέχνες, ενώ στο τέλος του τόμου υπάρχει παράρτημα λημμάτων για ιστορικούς και θεωρητικούς της τέχνης που έχουν να επιδείξουν και καλλιτεχνική δραστηριότητα, όπως ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Ζ. Παπαντωνίου, ο Δ. Πικιώνης.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στη βιβλιογραφική τεκμηρίωση των τόμων, η οποία διακρίνεται σε γενική και σε ειδική – η οποία αφορά σε κάθε καλλιτέχνη ξεχωριστά – και βρίσκεται στο τέλος κάθε λημμάτος, γεγονός που διευκολύνει ιδιαίτερα τους μελετητές.

Α. Δ.

Περί Υδάτων, Το Νερό στο Βυζάντιο

Συλλογικό έργο

Εκδ. Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, Αθήνα 2000

Με την ευκαιρία του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, και στο πλαίσιο του θέματος «Το άθλιτο νερό», με το οποίο συμμετέχει ο αυτόν η Ελλάδα για τη διετία 1999-2000, η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού εξέδωσε ένα εγχειρίδιο που κινείται γύρω από δύο βασικούς άξονες, συνδυάζοντας τους με επιτυχία: το νερό και το Βυζάντιο. Το Περί Υδάτων, το Νερό στο Βυζάντιο, συλλογικό και εξαιρετικά επιμελημένο έργο των νέων επιστημόνων της Διεύθυνσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, απευθύνεται κατά κύριο λόγο στο ευρύ κοινό και φιλοδοξεί να αποτελέσει μία από τις διόδους επικοινωνίας του με το βυζαντινό κόσμο, εστιάζο-

ντας στη σχέση του ανθρώπου με το βυζαντινή αυτοκρατορία με το νερό, αλλά και στα υλικά και πνευματικά δημιουργήματα του που έχουν ως αφιερώματα δύο υδατινούς πόρους.

Προβιομηχανικές Αγροτικές Εγκαταστάσεις στη Ζάκυνθο

Διονύσης Α. Ζήβας

Εκδ. Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 2000

Η ανάδειξη της ιδιαίτερης σημασίας που έχει η μελέτη των προβιομηχανικών εγκαταστάσεων, όπως σημειώνει ο συγγραφέας στον πρόλογο, και η συμπλήρωσή της των γνώσεών μας για τις εναπομείνουσες ιστορικές περιόδους, είναι ο βασικός στόχος του βιβλίου. Μαζί βέβαια με την πρόθεση να καταγραφούν και να αποθησαυρισθούν έτσι όλα κατάλοιπα των εγκαταστάσεων αυτών επιβιώνουν ακόμη στη Ζάκυνθο, μετά τον καταστρεπτικό σεισμό του 1953 και τη μοιραία, έκτοτε, εγκατάλειψή τους.

Ο συγγραφέας πιστεύει πως οι εγκαταστάσεις αυτές προσφέρουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την κατανομή της οργάνωσης της αγροτικής παραγωγής και οικονομίας, καθώς και για την οργάνωση του χώρου, όπως μας παραδόθηκε πενήντα χρόνια πριν, και πως μόνο με τη δική τους συμμετοχή μπορεί να ολοκληρωθεί η συνολική εικόνα-πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε ο νεότερος επαγγελματικός τομέας.

Στην εν λόγω έκδοση παρατίθεται εκτενής βιβλιογραφία, καθώς και περιλήψη και κατάλογος των εικόνων στην αγγλική γλώσσα.

Πάνος Αραβαντιός, Πειραιάς 2000

Συλλογικό έργο

Εκδ. Ο Φίλοι του Θεατρικού Μουσείου Π. Αραβαντιού

Ένα μικρό και καλαίσθητο βιβλίο για το έργο του μεγάλου και πρωτοπόρου σκηνογράφου και εκκεντρικού καλλιτέχνη με διεθνή καριέρα. Ο Π. Αραβαντιός, με σπουδές στο Βερολίνο στις αρχές του 20ού αιώνα, καθιέρωσε στην Ελλάδα τη σκηνογραφία ως ιδιαίτερο κλάδο και ειδικότητα. Το έργο του Αραβαντιού, με πανευρωπαϊκή ακτινοβολία, αποτελεί μία σημαντική συμβολή στην τέχνη.

Ν. Θ. Χ.

Πειραιάς: Κέντρο Ναυτιλίας και Πολιτισμού

Συλλογικό έργο

Εκδ. Έφεσος, Αθήνα 2000

Μια αφιερωματική, συλλεκτική έκδοση με αντικείμενο το πρώτο λιμάνι της χώρας, από την ίδρυσή του μέχρι τις μέρες μας.

Για τον αρχαίο Πειραιά, το διεξοδικό κείμενο του Γ. Σταϊνχάουερ, Εφόρου της Β' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, παρουσιάζει τα λιμνικά και τα αρχαιολογικά ευρήματα, που διηγούνται όλη την πορεία του Πειραιά μέσα στο χρόνο, και τη σχέση με τις πιο τύχες της Αθήνας.

Η Δρ Αρχιτέκτων Σταματίνα Γ. Μαλικιώτη παρουσιάζει τη νεότερη πόλη, από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι τη Μικρασιατική Καταστροφή (1834-1922). Το νεοκλασικό πρόσωπο του Πειραιά, το αστικό πολεοδομικό πλαίσιο και τα σημαντικά κτήρια της πόλης παρουσιάζονται και αναλύονται μεθοδικά.

Ο ιστορικός Β. Τσοκόπουλος γράφει για τον 20ό αιώνα και την εξέλιξη του λιμανιού σε ναυτικό κέντρο ολοκλήρωσης της Μεσογείου.

Πλούσια εικονογραφημένο, μέσα από το φακό του καλλιτέχνη φωτογράφου Γιάννη Γιαννέλου, το βιβλίο αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην ιστορία του Πειραιά.

Ν. Θ. Χ.

Ptolemy's Geography

An Annotated Translation of the Theoretical Chapters

J. Lennart Berggren, Alexander Jones

Εκδ. Princeton University Press, Princeton 2001

Το δύσκολο κείμενο του Πτολεμαίου, του Έλληνα γεωγράφου του 2ου αι. μ.Χ., χάρη στους δύο μελετητές, έγινε πιο προσβάσιμο. Μετάφραση (στα Αγγλικά), παρουσίαση και πλούσια σχόλια δείχνουν την εμβέλεια της «Γεωγραφίας» του Πτολεμαίου. Το βι-

βλίο μίας εισαγής στην ατμόσφαιρα της εποχής, του πρωτότυπου κειμένου και των πηγών του, μεταξύ των οποίων είναι και ο Μαρίνος ο Τύριος, από τον οποίο ο Γκολεμπίνα ανέλθει τις ιδέες για τη χαρτογράφηση. Εξήγγισαν αστρονομικοί, μαθηματικοί και χαρτογραφικοί κανόνες, ενώ σχολιάζονται και τα μεταγενέστερα κείμενα, οι αντιγραφές των αντιγραφών, καθώς και οι πρώτες αγγλικές μεταφράσεις.

Για πληροφορίες: <http://www.pup.princeton.edu>.

Τα Μουσεία της Ελλάδας τόμος 1, Αττική και Νησιά του Αργοσαρωνικού

Αριστέιδης Μιχαλόπουλος

Εκδ. Ερευνητής, Αθήνα 2000

Τα μουσεία της Αττικής και των νησιών του Αργοσαρωνικού αποτελούν το θέμα του πρώτου τόμου της σειράς «Τα Μουσεία της Ελλάδας», που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ερευνητής. Πρόκειται για έναν οδηγό που παρουσιάζει για πρώτη φορά με τρόπο συνοπτικό αλλά πλήρη το σύνολο των μουσείων της Αττικής και των νησιών του Αργοσαρωνικού, φιλοδοξώντας να αποτελέσει έναν πρακτικό και αξιόπιστο σύντροφο των επισκεπτών τους. Στόχος του, παραλλήλως, είναι να προκαλέσει το ενδιαφέρον των αναγνώστών με τρόπο ουσιαστικό, μετατρέποντάς τους από δυνάμεις σε ενεργούς επισκέπτες των μουσείων της Ελλάδας, φέρνοντάς τους σε επαφή με τα σημαντικά εκθέματα τους, αποτελώντας ενδεχομένως το έναυσμα για την προσέγγισή τους να γνωρίσουν σε βάθος την πολιτιστική τους παράδοση, να μετρήουν πραγματικά στον ελληνικό πολιτισμό με την ευρεία έννοια.

Ο πρώτος τόμος της σειράς «Τα Μουσεία της Ελλάδας» περιλαμβάνει συνολικά 124 μουσεία (αρχαιολογικά, βυζαντινά, ιστορικά, πινακοθήκες, μουσεία επιστημών, συλλογές έργων τέχνης, πολιτιστικά κέντρα κ.λπ.), ταξινομημένα κατά περιοχή, πρακτικές και μη, αλλά –σε κάθε περίπτωση– σημαντικές πληροφορίες για καθένα από αυτά (την ακριβή τους θέση στους χάρτες της Αθήνας και της Αττικής, τηλέφωνο, ώρες και ημέρες επίσκεψης, αντίστοιχο εισιτήριο, στοιχεία για την ιστορία τους κ.λπ.), μία συνοπτική αλλά και ουσιαστική περιγραφή τους, πλούσιο φωτογραφικό υλικό (των αιθουσών και των σημαντικότερων εκθεμάτων τους) και, τέλος, μερικά σαφώς χρήσιμα στοιχεία για τον απλό επισκέπτη (χρονολογικό πίνακα της προϊστορικής και ιστορικής περιόδου, τα σχήματα των αρχαίων ελληνικών αγείων και τα αρχαιολογικά μνημεία του αρχαίου υψώ, γνωστά αρχαιολογικών, βυζαντινών και λαογραφικών όρων, ευρετήριο καλλιτεχνών, γενική και ειδική βιβλιογραφία για κάθε μουσείο).

Viollet-Le-Duc. Διαλέξεις και Ελληνική Αρχιτεκτονική

A. K. Αντωνιάδης

Εκδ. Σάχη, Αθήνα 2000

Ο καθηγητής αρχιτέκτων Α. Κ. Αντωνιάδης είναι γνωστός για τα πάντα σημαντικά βιβλία του, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο διεθνές χώρο. Το βιβλίο του για τον οραματιστή, αναστηλωτή και συγγραφέα, Viollet-Le-Duc, είναι από τους θεμελιωτές της σύγχρονης σκέψης στην αρχιτεκτονική, έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό στη βιβλιογραφία. Μέσα από τα κείμενα και το σχολιασμό του Α. Κ. Αντωνιάδη ανασκευάζεται η μέχρι σήμερα επικρατούσα άποψη για τον Viollet-Le-Duc. Ο συγγραφέας, με το κριτικό του πνεύμα, προχωρά πέρα από το «μύθο» και τεκμηριώνει την άποψη για το Γάλλο αρχιτέκτονα και θεωρητικό, που τόσο επηρέασε την αρχιτεκτονική με το έργο του αλλά και με την προσωπικότητά του. Βιβλίο απαραίτητο σε κάθε αρχιτέκτονα αλλά και απλό αναγνώστη.

N. Θ. X.

A guide to rural Attika

Robin Barber

Εκδ. Robin Barber, Εδιμβούργο 1999

Ο μικρός, συνοπτικός και απόλυτα ενημερωμένος, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα ανασκαφικά πορίσματα, αυτός οδηγός μόλις έφτασε στα χέρια μας. Η Αττική και ειδικά οι μη αστικές της χώρες, εκτός από τη μοναδική τους ομορφιά, έχουν ακόμα μερικά ανεξερεύνητα ή και πολλά μη επαρκώς μελετημένα στοιχεία. Ο οδηγός

αυτός, με καλοσχεδιασμένες διαδρομές, επιτρέπει μια καλή και ασφαλή γνωριμία με το χώρο. Για παραγγελία του οδηγού: robinbarb@hotmail.com & βιβλιοπωλείο Ανδρομέδα Θεοδώρα, Μαυρομιχάλη 46-50, Αθήνα.

Άνδρος, Αρβανίτες και Αρβανίτικα

Τίτος Π. Γιοχάλας

Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2000

Ο Τίτος Γιοχάλας είναι γνωστός ερευνητής, με πολλά ήδη βιβλία στο ενεργητικό του πάνω σε θέματα ιστορίας, γλωσσολογίας και λαογραφίας του ελληνικού και του βαλκανικού χώρου. Με το έργο του καθιέρωσε την αλβανολογία ως επιστήμη.

Το έργο του παρουσιάζουμε σ' αυτές τις γραμμές είναι μια πρωτότυπη προσέγγιση του πολιτισμού των οικισμών της βορειοδυτικής Άνδρου, αναλύει η κλειστή κοινωνία της «Αρβαντιάς». Σημαντική η προσέγγιση της λαϊκής αρχιτεκτονικής και τέχνης της περιοχής, που συνοδεύεται από εύλητα ακούσιτα της Ασιασίας Φάκλαρη-Αρχαγιολογία. Ορισμένες κατασκευές είναι συγκλονιστικές και αρκούντως νοητικές. Γράφοντας για τους τύπους των κατοικιών, των κελιών ή κοινοκίων, καθώς και για τα αλώνια αλλά και για τους νερόμυλους, τις κρήνες και τους περιστερίνες, ο Γιοχάλας συμβάλλει, εκτός των άλλων, σημαντικά στην έρευνα και μελέτη της λαϊκής τέχνης και αρχιτεκτονικής. Ένα σπουδαίο όσο και χρήσιμο βιβλίο, που πρέπει να κομει κάθε βιβλιοθήκη.

N. Θ. X.

Les verres antiques

Véronique Arveiller-Dulong & Marie-Dominique Nenna

Εκδ. Réunion des musées nationaux, Paris 2000

Το Τμήμα Ελληνικών, Ετρουσκικών και Ρωμαϊκών Αρχαιοτήτων του Μουσείου του Λούβρου κατέχει μία από τις μεγαλύτερες (περ. 1.500 αντικείμενα) και σημαντικότερες συλλογές γυαλινών σκευών της αρχαιότητας. Ο κατάλογος αυτός είναι ο πρώτος από τους δύο που έχουν σχεδιαστεί για να παρουσιάσουν την προαναφερθείσα συλλογή. Ο δεύτερος τόμος θα είναι αφιερωμένος στο φυσικό γυαλί, ενώ ο πρώτος αφορά σε αραμαιοειδή και οικιακά σκεύη από χυτό γυαλί που χρονολογούνται από τον 7ο αι. π.Χ. έως τον 1ο αι. μ.Χ. Παρουσιάζονται συνολικά 277 αντικείμενα, τα οποία έχουν επιλεγεί ως αντιπροσωπευτικά δείγματα της συλλογής. Οι συγγραφείς εκθέτουν την ιστορία δημιουργίας της συλλογής, παρουσιάζουν τις πιο πρόσφατες γνώσεις για την επεξεργασία του γυαλιού στην αρχαιότητα, ενώ, παραλλήλως, αναφέρονται και στο πρόβλημα της αναγνώρισης εργαστηρίων. Ακολουθεί η περιγραφή των εκθεμάτων, η οποία συνοδεύεται από φωτογραφίες και, σε μερικές περιπτώσεις, και από σχέδια. Τον πρώτο τόμο κλείνουν ένα γλωσσάρι τεχνικών όρων και μία πλήρης ενημερωμένη βιβλιογραφία. Το έργο προλογίζουν η Véronique Arveiller-Dulong και ο ακαδημαϊκός Pierre Rosenberg, πρόεδρος διευθυντής του Μουσείου του Λούβρου. Το εισαγωγικό σημείωμα έχει συντάξει ο Alain Pasquier, γενικός διευθυντής του Τμήματος Ελληνικών, Ετρουσκικών και Ρωμαϊκών Αρχαιοτήτων, και την εισαγωγή η Marie-Dominique Nenna.

Ο Θεσαυρός της Ορθοδοξίας: 2000 χρόνια ιστορία-μνήμη-τέχνη

Συλλογικό έργο

Εκδ. Εκδοτική Αθήνας, Αθήνα 2000

Την ιστορική πορεία της Ορθοδοξίας, μέσα από τα μνημεία και το λατρευτικό της πλούτο, παρουσιάζει η Εκδοτική Αθήνας τον δίτομο έργο που εξέδωσε, με τίτλο *Ο Θεσαυρός της Ορθοδοξίας-2000 χρόνια ιστορία-μνήμη-τέχνη*. Η πολυτιμή αυτή έκδοση κυκλοφόρησε στο γενικότερο πλαίσιο εορτασμού των 2000 χρόνων από τη γέννηση του Χριστού. Επίσημα το έργο θα παρουσιαστεί στην Κωνσταντινούπολη, ανήμερα τα Χριστούγεννα, από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο. Την έκδοση επιμελήθηκε ομάδα διαπρεπών επιστημόνων –οι καθηγητές Ελένη Γλυκατζή Αρβελέρ, Νικόλαος Ζιαζιάς, Χρύση Μαλιτζή, Αμίλιος Τυχαρός και Βλάσιος Φειδός. Οι ίδιοι, καθώς και πολλοί άλλοι επιστήμονες, συνέγραψαν τα κεφάλαια των δύο αυτών τόμων. Το έργο αριθμεί περίπου 1.000 σελ.

λίδες, με 600 χρωμίες φωτογραφίες, στις οποίες παρουσιάζονται μνημεία από όλα τα κέντρα της Ορθοδοξίας. Την επίμελεια της εκδοτικής οργάνωσης ανέλαβε η Μ. Αγεμιάτσου-Ποταμιάνου.

Ο ιστορικός βίος της Ορθοδοξίας προβάλλεται μέσα από μία σύνθεση που θυμίζει μωσαϊκό, και φιλοδοξεί να παρουσιάσει τα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας σε Ανατολή και Δύση. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο οδοιπορικό της χριστιανικής τέχνης αλλά και σε ποικίλα θέματα που τριγυρνούν την οικουμενικότητα της Ορθοδοξίας.
Λ. Δ.

Ο Μέντωρ

Δελτίο της Α. Α. Ε.

Εκδ. της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, Αθήνα 2000

Με τη γνυστή ευθύτητα, μαχητικότητα και αγάπη για τα αρχαία της Ελλάδας, το τεύχος 55 του Μέντορα περιλαμβάνει: «Τα πρόσωπα που επιδρούν στην Ελληνική Αρχαιολογία III». «Ο Αρχαιολογικός Νόμος», μια σκιαγράφηση των Αρχαιολογικών Νόμων από το 1834 έως το 1932, και, σε σχέση με το άθρο αυτό, εκτενείς κείμενο του Salomon Reinach, με τίτλο «Τα μνημεία της Αρχαίας Ελλάδος». Τέλος, στο άρθρο «Η ιστορία ενός θώρακα» εκτίθενται οι ενέργειες που έγιναν από το 1882 έως το 1970, ώστε το πίσω μέρος ενός γαλλικού θώρακα να καταλήξει στο Μουσείο της Ολυμπίας (1970).

Τα ελληνικά στήλαια

Επιμ. Βιβή Βασιλοπούλου

Εκδ. Υπ. Ανάπτυξης και Υπ. Πολιτισμού, Αθήνα 2000

Τα στήλαια της Παιανίας και της Βλυχάδας Ευρώς αποτελούν τα θέματα των δύο λευκωμάτων που κυκλοφόρησε η Εφορεία Παλαισθωρικού-Σπηλαιολογίας. Οι θαυμάσιες φωτογραφίες της Κ. Καρασιωτίη, Γ. Βαρβαρίου και Β. Σφυρή ταξιδεύουν τον αναγνώστη σε κόσμους φανταστικούς. Σχήματα και χρώματα μαρτυρούν για τη δύναμη της φύσης και την υπομονή του χρόνου.

Εν Αθήναις, κάποτε...

Διονύσιος Β. Ηλιόπουλος

Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000

Ο υπότιτλος του ποιήματος είναι αρκούντως επεξηγηματικός: «Η πόλις και οι δρόμοι της διηγούνται την ιστορία τους». Ωστόσο, ο συγγραφέας δεν αρκείται στη στεγνή απαρίθμηση ονομάτων και χρονολογιών των γεγονότων. Διαβάζοντας τον οδηγό αυτόν ο αναγνώστης ζει την ιστορία του χώρου και μπαίνει να τον αγαπά.

Νεοκλασική Ερμούπολη

Συλλογικό έργο

Επιμ. Μάνος Ελευθερίου

Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000

Φωτογραφίες που σώζουν ό,τι έχει καταστραφεί πια. Το λεύκιμα αυτό, σαν τη μυθολογία που διατρεί τη μνήμη του μακρινού παρελθόντος, χάρη στην ωραία επιλογή των εικόνων του, φανεώνει την αθέατη όψη της πόλης.

Εγκυκλοπαιδικό Προσωπογραφικό Λεξικό Βυζαντινής Ιστορίας και Πολιτισμού

Επιμ. Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης

Εκδ. Ιωλκός-Μέτρον, Αθήνα 2000

Η παρούσα Γενική Βιβλιογραφία Βοηθημάτων βυζαντινής και μεσαιωνικής εν γένει ιστορίας και πολιτισμού (δυτικοευρωπαϊκού-ανατολικού/ισλαμικού-σλαβοβουλκανικού), στα πλαίσια του ΕΠΛΑΒΙΠ, κυκλοφόρησε, ενώ οι τρεις πρώτοι τόμοι του Λεξικού έχουν ήδη δει το φως της δημοσιότητας (1996, 1997, 1998) και ο τέταρτος τελεί υπό προετοιμασία. Αν και με βάση το αρχικό πλάνο έκδοσης προβλεπόταν γενική βιβλιογραφία πηγών και βοηθημάτων στον τελευταίο τόμο του έργου, μετά την ολοκλήρωση του λημματογραφικού προσωπογραφικού τμήματος (μαζύ με το τμήμα των γενικών προ-

σθηκών-διορθώσεων και τα αναλυτικά ευρετήρια των λημματογραφούμενων προσώπων), η έκδοση της βιβλιογραφίας αυτής –ποικιλιακή αποτελούμενη από ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα βοηθήματα (δηλαδή αυτοτελείς μονογραφίες, πραγματείες, μελέτες, άρθρα, επιστημονικές ανακοινώσεις, εγκυκλοπαιδικά λήμματα κ.λπ.)– κρίθηκε αναγκαία σ' αυτήν την πρώιμη φάση έκδοσης του ΕΠΛΑΒΙΠ.

Ο εν λόγω τόμος έχει δύο μέρη. Το πρώτο περιλαμβάνει ελληνικά και ξενόφωνα δημοσιεύματα από το 284 έως το 717 μ.Χ., ενώ το δεύτερο από το 717 έως το 1461 μ.Χ.

Medieval Mosaics: light, color, material

Συλλογικό έργο

Εκδ. Silvana Editoriale, Milano 2000

Το βιβλίο αυτό αποτελείται από οκτώ κείμενα και τη συζήτηση που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ημερίδας στη Villa I Tatti (14.5.1998), με θέμα «La Luce del Potere: problemi nascosti nei mosaici medievali». Τις πολύ ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες ανακοινώσεις, καθώς και τη συζήτηση, πλαισιώνουν ένα χρώσιμο και καλοδοουλεμένο γλωσσάρι, μια πλούσια βιβλιογραφία, χρωμίες καλυπτωμένες εικόνες και ένα χρώσιμο ευρετήριο. Το έργο αυτό αποτελεί σημαντικό εργαλείο για όσους ασχολούνται με τα ψηφιδωτά και γενικότερα με τη βυζαντινή τέχνη και πολιτισμό.

Ο ναός του Αγίου Νικολάου στο Τσαπέλοβο

Χάρης Λιωνής

Εκδ. ΥΠ.ΠΟ.-8η ΕΒΑ, Ιωάννινα 2000

Το μικρό αυτό, δήλωση (Ελληνικά, Αγγλικά), προσεγμένο και καλοδοουλεμένο έντυπο (κείμενο και φωτογραφίες: Χάρης Λιωνής, επιμέλεια: Φρ. Κεφαλονίτου, αγγλ. μετάφραση: Maria Clark) μας παρουσιάζει έναν ναό του 18ου αιώνα, αγιογραφημένο από την ομάδα των Καπεσοβίτων ζωγράφων που, τον 18ο και 19ο αιώνα, συνέχισαν την παράδοση της Ηπειρωτικής Σχολής. Οι σημαντικές αυτές, για την ιστορία της ελληνικής εκκλησιαστικής τέχνης, τοιχογραφίες συντηρήθηκαν χάρη σε δωρεά της Σοφίας Εμπερικού-Δούμα. Το κτίριο, τρίκλιτη θολοσκέπαστη βασιλική με τρούλο, είναι και αυτό χαρακτηριστικό της τοπικής αρχιτεκτονικής του ίδιου αιώνα.

Δήμος Άργους

Φωτογραφικό Λεύκιμα

Εκδ. Δ.Ε.Π.Ο.ΑΡ., Άργος 2000

«Το Άργος στον 20ό αιώνα - φωτογραφίες, μνημεία και νταλγιό...» είναι ο υπότιτλος που περιγράφει θαυμάσια αυτό το μικρό λεύκιμα, για το οποίο ο πολυσχιδής Βασιλές Δωροβίνης έγραψε τις εισαγωγικές και έκανε την απαραίτητη ιστορική έρευνα. Το κείμενο είναι τριγλωσσό: ελληνικό, αγγλικό και γαλλικό. Το λεύκιμα αποτελεί σύνθετο φωτογράμμο, κυρίως του κέντρου της πόλης, που απανθάνισαν τα σταδιακά ανάπτυξη του Άργους από εμπορικό κέντρο, μοναδικό στην περιοχή της Αργολίδας, σε αυτόνομο αστικό κέντρο. Όπως γράφει ο Βασιλές Δωροβίνης, «καλούμαστε να ανταποκριθούμε σε ένα καιριο στοιχείο...» να αναλάβουμε τη δημοσιογική προσπάθεια, ώστε μια από τις ωραιότερες ευρωπαϊκές πόλεις και συνεχώς κατοικούμενη κατά τη μακράν ιστορία της, συμπεριλημμένη πλέον με το παρελθόν της, να το αναδείξει (...). Μακάρι και άλλοι Δήμοι να είχαν τόσο σωστή θέση απέναντι στην πόλη και τους πολίτες που καλούνται να υπηρετούν, γιατί το έντυπο αυτό αποδεικνύει πως ένα λεύκιμα δεν είναι μόνο μια ωραία έκδοση με συναρπαστικό στόχο αλλά μια «αφήγηση» βασισμένη σε ντοκουμέντα.

Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου

Δ. Δαμίγος, Ε. Φραγγεδάκη

Εκδ. Ε.Π.Μ., Αθήνα 2000

Ένα τεύχος καλοήπιτο και πλήρες κυκλοφόρησε από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, προκειμένου να πληροφορήσει το ευρύ κοινό σχετικά με το έργο που εδώ και χρόνια επιφέρειται στο Λαύριο. Αρκετά χρόνια τώρα, η πολιτεία έχει αγοράσει τις εγκαταστά-

σεις της παλιάς γαλλικής μεταλλουργίας και τις έχει παραχωρήσει στο Ε.Μ.Π., για να δημιουργήσει στο Λαύριο ένα σύγχρονο Τεχνολογικό και Πολιτιστικό Πάρκο. Με τη συνεργασία της τοπικής κοινωνίας και τη βοήθεια της Πολιτείας, αξιοποιήθηκαν ήδη 50 από τα 250 στρέμματα του μοναδικού αυτού χώρου, που είχε προσφέρει οικονομικά στήριξη στην Αθηναϊκή Δημοκρατία του 5ου αι. π.Χ., ενώ, επί 120 χρόνια, υπήρξε ο πρώτος βιομηχανικός πυρήνας της σύγχρονης Ελλάδας.

Φωτογραφικό οδοιπορικό στο Άγιον Όρος Τάκης Τζουπάς

Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2001

Η φωτογραφική αποτύπωση της επίσκεψής του καλλιτέχνη φωτογράφου Τζουπά στο Άθω το 1969. Με 115 ασπρόμαυρες λήψεις, το βιβλίο αυτό μας μεταφέρει, εκτός από την ατμόσφαιρα του ιερού βουνού, τις ιστορικές μαρτυρίες και τις πιο διαπρόσωτες λεπτομέρειες ενός χώρου ιερού, που διατηρεί το μοναχισμό στην πλέον καθαρή μορφή του. Σύγχρονος, μας προσφέρει και δύο κείμενα: το ένα γραμμένο από τον φωτογράφο Κ. Μπαλάρα, για το χαρακτήρα των φωτογραφιών του Τζουπά, το δεύτερο είναι ένας μονολόγος –αυτοβιογραφικός– του Τζουπά, τον οποίο κατέγραψε ο Ν. Γ. Πεντζίκης, και τον παραθέτει μαζί με ένα συνοδευτικό δικό του ευεχέρως σύντομο κείμενο. Η ευαισθησία των λήψεων και της παρουσίασής τους δίνουν ιδιαίτερη αξία σε τούτη τη μαρτυρία.

Μετοχές και Ομόλογα, 1870-1940

Γίννης Μέγας, Δημήτρης Τακάς

Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2001

Πρόκειται για λεύκωμα που, με τον πιο όμορφο τρόπο, εικονογραφεί την οικονομική ιστορία της Θεσσαλονίκης, διασώζοντας στοιχεία, μετοχές και ομόλογα, που τώρα πια έχουν χαθεί, μιας και οι συναλλαγές με ηλεκτρονικά μέσα έχουν θέσει το έντυπο υλικό σε δεύτερη μοίρα. Σύντομα, σαφή και χρήσιμα εισαγωγικά κείμενα, σχετικά με την κάθε εταιρεία, συνθέτουν την εικόνα της οικονομικής και ιστορικής πορείας της Θεσσαλονίκης.

Βυζάντιο, Μεσαιωνικός Κόσμος, Ισλάμ

Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης

Εκδ. Δημοσιουργία, Αθήνα 2000

Επαιξημένη η β' έκδοση της σημαντικής αυτής συλλογής δοκιμίων, που πρωτοδημοσιεύθηκαν στην Καθημερινή, την ημερησία και της Κυριακής, και που, γραμμένα για το ευρύ κοινό, συνδυάζουν τον εκλαϊκευτικό χαρακτήρα με την επιστημονική τεκμηρίωση, περιλαμβάνουν τρία επιπλέον κείμενα. Το πρώτο για τη βυζαντινή Κρήνη και δύο για τη Β' Σταυροφορία.

Περί προσώπου

Ημερολόγιο

Εκδ. Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 2000

Το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο εξέδωσε, για το 2001, ημερολόγιο, το οποίο εικονογραφείται με θέματα που προέρχουν από τις συλλογές του. Προβάλλοντας λεπτομερείς προσώπων, το ημερολόγιο αυτό δίνει την αίσθηση πως αποτελείται από προσευχές...

Εισαγωγή στην καλλιτεχνική φωτογραφία

Πλάτων Ριβέλλης

Εκδ. Φωτοχώρας, Αθήνα 2000

Πρόκειται για την έκδοση εικοσάρου σεμιναρίου που, τον Οκτώβριο του 1999, πραγματοποιήθηκε από τον Πλάτωνα Ριβέλλη στη Λευκωσία. Είναι ένα βιβλίο που κρατά τη ζωντάνια του προφορικού λόγου και, με τρόπο απόλυτα διδακτικό, βοηθά τον αναγνώστη να καταλάβει και να βλέπει. Σύγχρονος, του μαθαίνει την ιστορία της φωτογραφίας, τα στυλ και τις τάσεις. Πολύ χρήσιμος οι πληροφορίες και οι απόψεις του «δασκάλου» Ριβέλλη για όσους ασχολούνται με την αρχαιολογική φωτογραφία, γιατί ο κάθε φωτογράφος απαιτείται τη δική του αντικειμενικότητα, όπως ο καθένας μας μιλά-

ει με το δικό του τρόπο. Η ανάγνωση αυτού του βιβλίου μπορεί να βοηθήσει τον αρχαιολόγο να «δύσει» το αντικείμενο, αλλά και να εκφράσει τη θέση του ως προς αυτό.

Πυρπόλιθος, ο τάφος του κυνηγού

Daniel De Bruycker

Εκδ. Λαγουδέρα, Αθήνα 2001

Το βιβλίο αυτό, το πρώτο του νέου εκδοτικού οίκου Λαγουδέρα, είναι ένα μυθιστόρημα που συναρπάζει χάρη στην αμεσότητά του και στο θέμα του. Είναι μια μύηση στον κόσμο της Αρχαιολογίας, έναν κόσμο όλο μυστήριο, προσημεία, εκπλήξεις, προβληματισμούς αλλά και στοχασμούς. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το ημερολόγιο ενός από τους τρεις ερευνητές-ανασκαφείς του προϊστορικού τύμβου, για να πλέξει τα στοιχεία της καθημερινότητας τους με τις μεθοδικές τους ανασυζήσεις, τις σκέψεις τους για και τις πρακτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν επί μακροῦν στέπα. Το μυθιστόρημα αυτό αποτελεί φόρο τιμής στους τρεις επιστήμονες που σκοτώθηκαν, όταν το αεροπλάνο με το οποίο επέστρεφαν στο Λένινγκραντ, μετά την ανασκαφή, κατέπεσε λόγω κακοκαιρίας.

Τάλως

Περιοδική Έκδοση Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου

Επιμ. Στρατής Παπαμανουσάκης

Εκδ. Ι.Κ.Δ., Χανιά 2000

Ο Τόμος 22, 1998, του Κρητικού Κώδικος IV, Σύγχρονη Περίοδος (1913-1995), κυκλοφόρησε πρόσφατα. Περιέχει την «Ειδική Νομοθεσία περί Κρήτης». Όπως και οι προηγούμενοι τόμοι, πρόκειται για μια εργασία πλήρη, φύσημα επεξεργασμένη, απαραίτητο βοήθημα-τεκμήριο για τη μελέτη της ιστορίας της σύγχρονης περιόδου της Μεγαλόνησου.

Κλειτώνυμο

Εξαμηνιαία έκδοση

Εκδ. Λογογραφικός Όμιλος Πανεπιστημίου Κύπρου, Λευκωσία 2000

Με στόχο την προβολή της παράδοσης και του πολιτισμού της Κύπρου και την προώθηση μιας ευρύτερης πατριδογνωσίας, και με ιδιαίτερο μέλημα την προβολή των κατεχομένων από τους Τούρκους εδαφών, το πρώτο αυτό τεύχος του περιοδικού δείχνει πως οι συνεργάτες του έχουν επιλέξει σωστά τα θέματα και τις κατευθύνσεις. Ο Όμιλος ιδρύθηκε από ομάδα φοιτητών και αυτό είναι η εγύνηση για τη ζωντάνια και το κέφι για δωδεκά μηνια το να στηρίζουν το Κλειτώνυμο. Χωρίς φυλακίες, πλούσιο σε ύλη και σωστά επιλεγμένα θέματα, δοσμένα με προσοχή και σεβασμό, το τεύχος αυτό πετυχαίνει απόλυτα το στόχο του. Ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Ούννος, Βυζάντιο και Ευρώπη

Αλέξης Γ. Κ. Σαββίδης

Εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 2000

«Ο κόσμος των πρώιμων Τούρκων» μας αποκαλύπτεται μέσα από το γλαυρό κείμενο του Α. Σαββίδη. Με μαρτυρίες της εποχής και πλούσια βιβλιογραφική τεκμηρίωση, το πόνημα αυτό, το πρώτο της σειράς «Το Βυζάντιο και οι Έξανο», που επιμελούνται η Β. Κουτάρη-Δελβερβόρα και η Α. Κόλλια-Δεμιρτζή, δίνει, με λόγο περιεκτικό, γενικά χαρακτηριστικά των «πρώιμων Τούρκων», στοιχεία των μεγάλων μαγικών και περιγραφή των σημαντικών αρχηγών τους: απομυθοποιεί τους Ούννους και τον Αττίλα, δείχνοντας το αληθινό πρόσωπο της Ιστορίας.

Βενετία και Ψηφλή Πύλη

Lucette Valensi

Εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001

Ενδιαφέρουσα μελέτη, που παρουσιάζει την αντιπαλότητα των δύο μεγάλων δυνάμεων της Βενετίας και της Τουρκικής Αυτοκρατορίας, κατά τον 16ο και 17ο αιώνα. Η πολύ καλή μετάφραση είναι της Ανθής Καρά.

Λεξικό του Θεάτρου

Επιμ. Phyllis Hartnoll, Peter Found
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2001

Άριστο βοήθημα για όσους ενδιαφέρονται για το θέατρο, το λεξικό αυτό περιέχει λήμματα για συγγραφείς, σκηνοθέτες, ηθοποιούς, κριτικούς, θεατρικά έργα και τα είδη τους, αλλά και για τα θεατρικά κινήματα, τα οικοδομήματα, ακόμα και σχετικούς τεχνικούς όρους, από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Αθήναι

Από την κλασική εποχή έως σήμερα

(5ος αι. π.Χ.-2000 μ.Χ.)

Συλλογικό έργο

Εκδ. Κότινος, Αθήνα 2000

Πρόκειται για έργο μνημειακών διαστάσεων αλλά όχι και μνημειώδες. Αποτελούμενο από 15 κείμενα, δίνει μια πολύ αποσπασματική εικόνα της ιστορίας της Αθήνας, η οποία εικονογραφείται μάλιστα με ποιστικά ανόμοιο υλικό. Είναι κρίμα που μεγάλα ονόματα της ελληνικής διανοησης δεν έτυχαν ανάταξης εκδοτικής φροντίδας.

Η εισαγγελία

Παναγιώτης Δημόπουλος

Εκδ. Σάκουλας, Αθήνα 2000

Πρόκειται για το πρώτο βιβλίο που ασχολείται με το θέμα αυτό και είναι γραμμένο στα Ελληνικά. Μοναδικό λοιπόν στη γλώσσα μας, σχετικό με το θέμα ενός αρχαίου θεσμού που υπήρξε το θεμέλιο της Δημοκρατίας. Άρτια εργασία, δύσκολη για όποιον δεν ξέρει ήδη τα της αρχαίας νομοθεσίας αλλά ό,τι καλύτερο για τους γνώστες της.

Παραδοσιακή Ζωή και Τέχνη

Κατερίνα Κορρέ-Ζυγράφου, Μάριος Βασιλόπουλος

Εκδ. Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης της Άνδρου
Άνδρος 2000

Το Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης δημιουργήσαν στην Άνδρου, πριν από έναν περίπου χρόνο, οι επιχειρηματίες Μάριος Βασιλόπουλος και Ειρήνη Μαντζαβελάκη-Βασιλοπούλου. Το σχεδιασμό, την επιστημονική τεκμηρίωση, την επιλογή των αντικειμένων και την επιβλεψη είχε η Κατερίνα Κορρέ-Ζυγράφου, καθηγήτρια Λαογραφίας. Το μουσείο στεγάστηκε στο παλιό παγοποιείο Μαντζαβελάκη, από το οποίο διατηρήθηκε το μηχανοστάσιο, ενώ ο χώρος εμπλουτίστηκε με πλήθος εργαλείων και μηχανημάτων που χρησιμοποιούνταν από διάφορες ομάδες παραγωγών σε ποικίλες οικονομικές δραστηριότητες στο νησί. Η πρωτοβουλία αυτή συμπληρώθηκε, όπως όφειλε άλλωστε, με ένα βιβλίο που συνέγραψαν η Κατερίνα Κορρέ-Ζυγράφου και ο Μάριος Βασιλόπουλος. Το πόνημα είναι απαραίτητο συμπλήρωμα για το Μουσείο, ενώ διαθέτει και πολύ μεγαλύτερη εμβέλεια. Χωρίζεται σε δύο μέρη, από τα οποία το πρώτο (της Κ. Κορρέ-Ζυγράφου) περιέχει επιστημονικά κείμενα, που πλουτίζουν τις γνώσεις μας για την Άνδρου. Σ' αυτό περιλαμβάνονται επίσης σύντομες περιλήψεις στα Αγγλικά για το κάθε κεφάλαιο (μεταφράσεις: Κατερίνα Κορρέ-Ζυγράφου, Αλεξάνδρα Ντούμα). Το παγοποιείο Μαντζαβελάκη τοποθετείται στο χρόνο και το χώρο, ενώ δίνεται σύντομο το ιστορικό πλαίσιο της ανδριωτικής κοινωνίας των νεότερων χρόνων.

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου παρουσιάζονται οι πέντε βασικότερες ενότητες της τοπικής παραγωγής - ψωμί, μετάξι, ελιά, αρχιτεκτονική, ναυτιλία -, που εξετέλεσαν διαχρονικά από τον 18ο αιώνα μέχρι σήμερα. Τονίζουν συνεχώς και τομές στο χρόνο, αιχμαλωτίζονται η στιγμή της μετάβασης από την παράδοση στην καινοτομία, από την παλιά τεχνολογία στην καινούργια. Όλα τα κείμενα, ε-νώ παραπέμπουν στα εκθέματα του Μουσείου, μπορούν να διαβαστούν και ως κεφάλαια αυτοτελούς Αρχαιολογικής μελέτης για το νησί αλλά και για άλλες περιοχές του Αιγαίου.

Το δεύτερο μέρος του τόμου, με θέμα τη χριστιανική τέχνη της Άνδρου (18ος-αρχές 19ου αιώνα), είναι εξίσου σημαντικό. Ο Μάριος

Βασιλόπουλος συνέλαβε την οργάνωση και την αξιοποίηση του χώρου, αντίστοιχα και του βιβλίου, σε τρεις ενότητες: Γραφιστική, Εκκλησιαστική Αρχιτεκτονική και Ευλόγητα Τέμπλα των εκκλησιών της Άνδρου· και οι τρεις αποτελούν τρεις συμπληρωματικούς και παραπληρωματικούς κόσμους καλλιτεχνών και τεχνιτών.

Μαργαρίτα Δρίτσια
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας
στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ο Δήμος του Ραμνούντος

I. Τοπογραφία

II. Οι Επιγραφές

Βασίλειος Χ. Πετράκος

Εκδ. της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, αρ. 181-182

Το δίτομο αυτό αφορά στην πρώτη ολοκληρωμένη παρουσίαση των ανασκαφών και των εργασιών που γίνονται συστηματικά τα τελευταία 25 χρόνια στον Ραμνούντο από τον συγγραφέα.

Στον πρώτο τόμο (I. Τοπογραφία) περιγράφεται, με πλήρη, συνθετικό και κυρίως ζωντανό τρόπο, η θέση και η σημασία του αρχαίου δήμου του Ραμνούντος στη γεωγραφική, ιστορική και πολιτική συγκυρία. Οι λόγιοι που ανέδειξαν το δήμο της Ραμνούντος, τον καλύτερα σωζόμενο ως σήμερα δήμο της Αττικής, παρουσιάζονται με ευκρίνεια, πληρότητα και συντομία, ώστε να αποτελούν ένα μοναδικά ελκυστικό έργο, ολοκληρωμένο ως προς την παρουσίαση όλων των μνημείων που διαβρώνονται γύρω από τους δύο μεγάλους άξονες του τόπου, του φρουρίου και του ιερού της Νεμέσεως.

Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο ο αρχαιολόγος αλλά και ο ιστορικός, ο ερευνητής, αποκτά συγκροτημένη και σαφή εικόνα της ζωής και της λειτουργίας του τόπου, κατανοεί τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και την κατασκευή των κτηρίων, τις ανάγκες ανοικοδόμησής τους, τις μετατροπές που επέβλεσαν η μακροχρόνια χρήση του χώρου και οι αυδημένες ή περισσότερες ανάγκες λειτουργίας του. Η χωροταξική δομή προκύπτει και αναδεικνύεται μέσα από την αναγνώριση και του πιο αποσπασματικού τοιχαρίου που ανασυγκροτεί η διεσπαστική ματιά του ανασκαφέα.

Η αναγνωριτική των μνημείων, που προϋποθέτει αφιέρωση, σοβαρή συστηματική δουλειά αλλά και τη βαθιά αφομοιωτική ικανότητα του καλλιεργημένου ανθρώπου και απηχόμενη, έχει σε τέτοιο βαθμό προχωρήσει, ώστε ταυτίζει και ονομάζει όλα τα ερειπωμένα και αποσπασματικά κατάλοιπα. Αυτό έχει ως άμεση συνέπεια για τον αρχαιολόγο που γνωρίζει την αρχαία ελληνική γραμματεία σε όλο το εύρος και τη δυναμική της, να συνδυάζει τις φιλογολογικές ματριές με τα μνημεία, δίνοντας έτσι υπόσταση στο λόγο, στα κείμενα αλλά και στις πέτρες - που τις κάνει να μιλούν.

Στο δεύτερο τόμο (II. Οι Επιγραφές), που υποκαίει στις ίδιες αρχές, ο εκδότης συγκεντρώνει και επανεκδίδει όλο το γνωστό ως τώρα επιγραφικό υλικό του Ραμνούντος, όχι μόνο με τον επιστημονικό κριτικό τρόπο του επιγραφικού και φιλόλογου, αλλά και του αρχαιολόγου που ξέρει να εντάσσει τα κείμενα στο ιστορικό και αρχαιολογικό τους πλαίσιο, φωτίζοντας έτσι και τα αμυδρότερα σπαράγματα των πληροφοριών.

Η επιμέλεια της έκδοσης ιδιαίτερα καλαισθητή και φροντισμένη, «καλλιμορφή».

Κλαίρη Ευστρατίου
Αρχαιολόγος

Σειρήνια δείπνα. Ιστορία της διατροφής

και της ζαχαρνομιάς στην Ελλάδα

Andrew Dalby

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2000

Τον τελευταίο καιρό γέμισαν τα ράφια των βιβλιοπωλείων με αρχαίες, μεσαιωνικές και νεότερες ελληνικές συνταγές. Ευτυχώς το βιβλίο αυτό, σε μετάφραση της Έλενας Πατρίκιου, μας δίνει μια άλλη διάσταση του θέματος. Παρουσιάζεται η τροφή, από το πρωτογενές υλικό έως το τραπέζι στο οποίο τοποθετείται· εξετάζεται ο λόγος για τον οποίο προσφέρεται, σε συνδυασμό με τον τρόπο με τον οποίο γίνεται. Με άλλα λόγια, διερευνάται η κοινωνική διάσταση του θέματος.